

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

**ОБЛІК, АУДИТ І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА
ПІДПРИЄМСТВІ**

(за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти «Бакалавр»

401-ЕО

18143

КР

Розробила студентка групи 401-ЕО

Кошляк Д.І.

Керівник кваліфікаційної роботи

Коба О.В.

Рецензент: головний бухгалтер ТОВ АФ
«ЧБГ»

Абгарян А.М.

Засвідчую, що в цій роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Кошляк Д.І.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі

Коба О.В.

Допустити до захисту
Завідувач кафедри

Птащенко Л.О.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення **Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права**

Кафедра, циклова комісія **кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Спеціальність **071 «Облік і оподаткування»**

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма **Облік і оподаткування**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри фінансів,
банківського бізнесу та оподаткування**

д.е.н., професор Птащенко Л.О.
«28» березня 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Кошляк Дар'ї Ігорівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи **Облік, аудит і аналіз основних засобів на підприємстві (за матеріалами товариства з обмеженої відповідальністю агрофірма «ЧБГ»**

керівник роботи **Коба Олена Вікторівна, к. т. н., доцент**

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом вищого навчального закладу від «01» квітня 2022 року № 156 фа

2. Строк подання студентом роботи 5 червня 2022р.

3. Вихідні дані до роботи:

- 1) інструктивні й нормативні матеріали;
- 2) засновницькі документи, посадові інструкції;
- 3) фінансова і статистична звітність, первинні облікові документи.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Економічна характеристика та організація обліку на підприємстві

Розділ 2. Облік основних засобів на підприємстві

Розділ 3. Аудит і аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві

5. Перелік графічного матеріалу до кваліфікаційної роботи: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження

Зміст роботи відобразити на 15 аркушах формату А-4

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	2	3	4
Розділ 1	Коба О.В., к. т. н., доцент	28.03.2022 р.	14.04.2022 р.
Розділ 2	Коба О.В., к. т. н., доцент	18.04.2022 р.	08.05.2022 р.
Розділ 3	Коба О.В., к. т. н., доцент	09.05.2022 р.	29.05.2022 р.

7. Дата видачі завдання 28 березня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п. п.	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	2	3
1	Вивчення нормативних і інструктивних матеріалів, спеціальної літератури, періодичних видань	упродовж усього терміну дипломування
2	Розділ 1. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	28.03-17.04.2022 р.
3	Розділ 2. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	18.04-08.05.2022 р.
4	Розділ 3. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	09.05-29.05.2022 р.
5	Формулювання загальних висновків	30.05.2021-01.06.2022 р.
6	Оформлення роботи до захисту. Рецензування кваліфікаційної роботи. Перевірка роботи на плагіат	02.06-03.06.2022 р.
7	Написання доповіді до захисту в Екзаменаційній комісії (ЕК)	04.06-05.06.2022 р.
8	Захист кваліфікаційних робіт	21.06-23.06.2022 р.

Студент _____ **Кошляк Д.І.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Коба О.В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кошляк Д. І. Облік, аудит і аналіз основних засобів на підприємстві (за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»). Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра обліку і оподаткування – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2022.

Робота містить 99 сторінок, 24 таблиці, 22 рисунки, список літературних джерел із 96 найменувань, 9 додатків.

Ключові слова: основні засоби, облік, аудит, амортизація, визнання, вартість, оцінка основних засобів, організація бухгалтерського обліку, первинні документи, автоматизація обліку.

Об'єктом дослідження є облік основних засобів на підприємстві.

Мета роботи – вивчити існуючу систему обліку, аудиту і аналізу основних засобів в товаристві з обмеженою відповідальністю та розробити рекомендації щодо її вдосконалення. Розглянуто сутність, класифікацію, оцінку та порядок відображення в обліку основних засобів. Розкрито методологію аудиту і аналізу основних засобів. Одержані результати можуть бути використані при вдосконаленні системи бухгалтерського обліку у ТОВ АФ «ЧБГ».

ABSTRACT

Koshlyak D.I. Accounting, audit and analysis of fixed assets at the enterprise (based on the materials of the limited liability company "ChBG"). Final qualification work for a bachelor's degree in accounting and taxation - National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk", Poltava, 2022.

The work contains 99 pages, 24 tables, 22 figures, a list of references from 96 titles, 9 appendices.

Key words: fixed assets, accounting, audit, depreciation, recognition, value, valuation of fixed assets, organization of accounting, primary documents, automation of accounting.

The object of research is the accounting of fixed assets in the enterprise.

The purpose of the work is to study the existing system of accounting and auditing in a limited liability company and to develop recommendations for its improvement. The essence, classification, estimation and the order of reflection in the account of fixed assets are considered. The methodology and procedure of audit of fixed assets are given. The results obtained can be used to improve the system of accounting and auditing at the enterprise limited liability company agricultural firm «ChBG».

ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛІВ ГРАФІЧНОЇ ЧАСТИНИ

Аркуш	Найменування	Примітка
1	2	3
1	Розвиток аграрної галузі України	
2	Підтримка сільськогосподарської галузі в Україні в умовах військового часу	
3	Організаційна структура ТОВ АФ «ЧБГ»	
4	Організація обліку у ТОВ АФ «ЧБГ»	
5	Основні економічні показники діяльності ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр.	
6	Динаміка активів, зобов'язань та капіталу ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр.	
7	Динаміка чистого доходу, собівартості реалізованої продукції, прибутку ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр.	
8	Динаміка показників ліквідності ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 рр.	
9	Сутність, оцінка і класифікація основних засобів	
10	Облік надходження основних засобів на підприємстві	
11	Облік амортизації і зносу основних засобів	
12	Облік поліпшення основних засобів	
13	Облік вибуття основних засобів	
14	Мета, завдання, джерела інформації, етапи аудиту основних засобів	
15	Аналіз використання основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 рр.	

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Економічна характеристика та організація обліку підприємства . . . 5	
1.1 Загальна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ».	5
1.2 Організація бухгалтерського обліку у ТОВ АФ «ЧБГ»	15
1.3 Аналіз основних економічних показників діяльності товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»	21
РОЗДІЛ 2 Облік основних засобів на підприємстві.	39
2.1 Сутність, класифікація, оцінка основних засобів.	39
2.2 Облік надходження основних засобів на підприємстві	45
2.3 Облік амортизації та зносу основних засобів	54
2.4 Облік витрат на поліпшення основних засобів.	59
2.5 Облік вибуття основних засобів на підприємстві.	63
РОЗДІЛ 3 Аудит і аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві	70
3.1 Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту і аналізу основних засобів підприємства	70
3.2 Методика аудиту операцій з основними засобами на підприємстві.	79
3.3 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ» за 2020-2021 роки	90
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ.	112

				401-ЕО	18143	КР
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Облік, аудит і аналіз основних засобів на підприємстві» (за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»)		
Розроб.	Кошляк Д.І.					
Перевір.	Коба О.В.					
Н. контр.	Коба О.В.					
Затверд.	Птащенко Л.О.					
				Стадія	Арк.	Акрушів
				2	2	9
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		

ВСТУП

При здійсненні господарської діяльності всі підприємства використовують засоби праці. Вагому частину останніх займають основні засоби. Частка таких необоротних активів в розрізі майна підприємства дозволяє оцінити, наскільки суб'єкт господарювання забезпечений умовами для здійснення своєї діяльності. Для дієвого управління основними засоби та аргументованої інвестиційної політики щодо таких активів необхідний ефективно організований облік, актуальний аналіз та постійний контроль.

Підвищення ефективності використання основних засобів є нагальним питанням для підприємств, які намагаються максимізувати свій прибуток і при цьому знизити витрати на виготовлення продукції. Продуктивна експлуатація основних фондів покращує фінансовий стан суб'єкта господарювання та підвищує конкурентоспроможність продукції, яку він виробляє, за рахунок зниження її собівартості, але при цьому із збереженням якості таких товарів.

Тому питання правильної і ефективної організації обліку, аудиту та аналізу основних засобів є актуальним для підприємств в умовах нестабільності економічної ситуації в країні та жорсткої конкуренції.

Метою дипломної роботи є розкриття особливостей організації бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу основних засобів на підприємстві та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення цих елементів.

Задля досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання :

- дослідити умови та стан діяльності підприємства, систему організації обліку на ньому;
- провести аналіз показників, які характеризують ефективність роботи суб'єкта господарювання;
- розкрити сутність основних засобів, їх класифікацію та методи оцінки;
- дослідити облік надходження основних засобів;
- розкрити особливості обліку нарахування амортизації основних фондів;
- дослідити облік поліпшення та вибуття таких необоротних активів;

- визначити мету, завдання, джерела інформації аудиту і аналізу основних засобів;
- розкрити методику проведення їх аудиторської перевірки;
- провести аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є товариство з обмеженою відповідальністю агрофірми «ЧБГ». Предметом дослідження є облік, аудит та аналіз основних засобів даного суб'єкта господарювання.

Дипломна робота складається із змісту, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури та додатків.

У першому розділі дипломної роботи розглядається мета, види діяльності, система управління і організації обліку ТОВ АФ «ЧБГ», проводиться аналіз основних показників його діяльності

Другий розділ присвячений обліку основних засобів на підприємстві. У ньому розкривається сутність, класифікація основних засобів, порядок їх оцінки та визнання. В даному розділі також досліджується порядок документування та відображення на рахунках операцій з руху основних засобів.

У третьому розділі розкриваються теоретичні засади аудиту і аналізу основних засобів, методика їх проведення, джерела інформації, завдання. В даному розділі розглядається порядок розробки програми аудиту, узагальнення результатів його проведення та формування аудиторського висновку, проводиться аналіз складу, структури, стану, руху та ефективності використання основних засобів у ТОВ АФ «ЧБГ».

Результати досліджень узагальнено у висновках і пропозиціях.

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Загальна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»

Аграрна галузь України – це одна з пріоритетних сфер як зовнішньої, так і внутрішньої економіки, адже продовольча безпека держави актуальна завжди. Дана галузь мала стрімкий розвиток протягом останніх років і здійснювала вагомий вплив на економічну систему країни, про це свідчить той факт, що у 2021 році саме сільське господарство мало найбільшу частку у ВВП – більше 10%. За даними Міністерства аграрної політики найбільший відсоток у загальному експорті України належить агропромисловій продукції і становить близько 41% за рік [83].

Україна має потужний агропромисловий потенціал, володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких не лише забезпечує продовольчу безпеку та незалежність держави, а й дозволяє здійснювати вагомий внесок у вирішення світової проблеми голоду.

У 2019–2020 рр. в рейтингу найбільших експортерів зернових культур Україна посіла 2 місце за обсягом поставок ячменю, 4 — кукурудзи, 5 — пшениці [12]. В сукупності за обсягами експорту всіх зернових культур її випереджали лише США. Сільське господарство в Україні є одним з основних секторів економіки. На експорті сільськогосподарської продукції Україна заробляє на третину більше, ніж на металах, на 162% більше, ніж на машинобудуванні, і в 7 разів більше, ніж на легкій промисловості.

Відповідно до статистичної інформації Державної служби статистики України, обсяги виробництва сільськогосподарських культур за 2015-2020 роки за всіма видами культур, крім овочевих, зросли. Так, у 2020 році порівняно з 2015 роком збільшився обсяг виробництва зернових та зернобобових на 7,99 %, соняшника – на 17,25 %, овочевих культур – 4,76 %, зменшився обсяг виробництва цукрового буряка – на 11,43 % та плодових та ягідних культур – на 5,99 %.. Загальний обсяг виробництва сільськогосподарських культур зріс на 5,15 %.

За даними Державної служби статистики за кількістю підприємств сільськогосподарська галузь займає друге місце серед інших видів діяльності. Чисельність діючих підприємств станом на 2020 рік становить 49452 одиниць [84].

Війна, розпочата росією, не тільки завдала значних втрат економіці України, її аграрній галузі, а і й викликала загрозу глобальної продовольчої кризи у світі. Це пов'язано з тим, що діяльність аграрної галузі України в умовах воєнного стану значно ускладнюється. Через окупацію окремих областей, склади та зерносховища заблоковані, що призводить до значних проблем з логістикою та сировиною. Чимало полів і доріг заміновані. Наявна значна нестача ПММ та необхідних запасних частин. Деякі господарства та їх техніка зруйновані чи сильно пошкоджені. Господарствам не вистачає оборотних коштів на насіння, добрива тощо. Через ці обставини до 30% посівних площ в Україні у 2022 році залишаться незасіяними.

Робота агропромислового комплексу в умовах воєнного стану потребує відповідної державної підтримки та певних особливостей у законодавчому регулюванні.

У зв'язку з чим в Україні запроваджено механізм кредитування суб'єктів аграрної галузі в рамках удосконаленої «Доступні кредити 5-7-9%». Додаткове фінансування отримали близько 2500 суб'єктів господарювання.

Фінансова підтримка держави для сільськогосподарських виробників у 2022 році буде здійснюється з урахуванням наступного [30,31]:

- надається виключно малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше 20 млн. євро в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 тис. га;
- передбачає компенсацію відсоткової ставки за залученими кредитами;
- максимальна сума кредиту, на який поширюється компенсація відсоткової ставки становить 50 млн.грн.;
- кредитування надається для здійснення сільськогосподарської діяльності (посівної) на період дії воєнного стану;

- фінансуються лише суб'єкти підприємництва - сільськогосподарські товаровиробники у значенні, наведеному в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» [7];

- термін дії кредиту становить 6 місяців;

- максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами до 80%.

Також із введенням в дію Закону України «Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [11] запроваджено заходи, що мають сприяти діяльності аграрної галузі в умовах воєнного часу.

Так, дозволено використання всіх доступних сільськогосподарських угідь для проведення посівної кампанії, створено передумови для ведення сільськогосподарського виробництва на землях державної власності, продовжено на рік орендні земельні, при цьому орендна плата не може перевищувати 8% нормативної грошової оцінки ділянок. Заборонено на період воєнного часу здійснювати безоплатну передачу земель державної, комунальної власності у приватну власність та інші операції з земельними ділянками сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності. Надано право виробникам, які не можуть розпочати польові роботи, передавати на рік право землекористування виробникам, які забезпечені необхідними матеріально-технічними, фінансовими та трудовими ресурсами. Це дозволить додатково залучити близько 20 тис. га земель комунальної власності і 300–400 тис. га земель державної власності.

Внесено зміни також до оподаткування суб'єктів господарювання аграрної галузі [10]. Передбачено тимчасове припинення нарахування та сплати плата за землю за земельні ділянки, що розташовані в районах бойових дій або на окупованих територіях. Сільськогосподарським виробникам, що є платниками єдиного податку 4 групи, надано право перейти до сплати єдиного податку в розмірі 2%.

У зв'язку призупиненням страховими компаніями страхових виплат по залізничним вантажам та суднам через небезпеку пересування вантажних кораблів по Чорному морю, руйнування і пошкодження залізничних шляхів

виділено кошти з резервного фонду державного бюджету для відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок збройної агресії росії проти України та воєнних дій на території України.

З метою кадрового забезпечення здійснюється бронювання військовозобов'язаних працівників сільськогосподарських товаровиробників.

Для збереження безпеки працівників на полях започатковано проєкт Military.feodal.online, який допомагає оперативно передавати інформацію про замінування до органів ДСНС та ЗСУ.

З метою підтримки аграрної галузі, скасовано додаткові процедури із сертифікації насіння, спрощено маркування імпортованих харчових продуктів і кормів, змінено умови експорту та ліцензування дозволених груп товарів, полегшено доступ виробників сільгосппродукції, зокрема, до пального, пестицидів та агрохімікатів, скасовано ліцензування експорту кукурудзи й соняшникової олії, спрощено реєстрацію сільськогосподарських машин та механізмів у період воєнного стану.

Робота агропромислового комплексу в умовах воєнного стану є надважливою складовою економіки України. Тому і представники галузі, і держава закумулювали всі зусилля та злагоджено працюють на забезпечення максимального можливого в таких умовах урожаю й вирішення проблем продовольчої безпеки.

Серед найбільших аграрних регіонів країни і Полтавська область, сільськогосподарськими підприємствами якої у 2020 році вироблено більше 6,56 % продукції рослинництва.

У 2020 році на території Полтавської області налічувалося 2737 підприємства сільського, лісового та рибного господарства. Одним із представників сільськогосподарського сектору Полтавщини є ТОВ АФ «ЧБГ», що є юридичною особою та діє на підставі Цивільного[2] і Господарського кодексів України[1], Законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»[9], «Про власність» [5], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4] та іншого чинного в Україні законодавства.

ТОВ АФ «ЧБГ» є приватним комерційним підприємством, основною метою якого є отримання прибутку та здійснення соціально-економічних інтересів учасників. ТОВ АФ «ЧБГ» є єдиним правонаступником товариства з обмеженою відповідальністю «Агроєдність». За кількістю працівників товариство належить до середніх за розміром суб'єктів господарювання.

Підприємство знаходить за адресою : Україна, 37233, Полтавська область, Лохвицький район, с. Піски.

Воно має самостійний баланс, рахунки в банківських установах, круглу печатку, кутовий штамп з власним найменуванням, бланки, торговельну марку (знак для товарів та послуг) та іншу атрибутику юридичної особи.

ТОВ АФ «ЧБГ» може від свого імені укладати договори, набувати майнові та пов'язані з ним немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем в суді, господарському суді, третейському суді. Також товариство може відкривати філії, представництва та інші відокремлені підрозділи і відповідно затверджувати відповідні положення про них.

Основним предметом діяльності ТОВ АФ «ЧБГ» є виробництво сільськогосподарської продукції, вирощування однорічних і дворічних культур, складське господарство, надання послуг зернового складу, тваринництво та допоміжна діяльність у рослинництві та тваринництві.

Підприємство здійснює :

- вирощування зернових культур та технічних культур;
- овочівництво; декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників;
- вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур;
- рибальство;
- змішане сільське господарство;
- одержання продукції лісового господарства;
- складське господарство;
- надання послуг у рослинництві, облаштування ландшафту;
- оптова та роздрібна торгівля та ін.

Статутний капітал підприємства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України, і становить 1800000 грн.

Засновниками (учасниками) товариства є (рисунок 1.1) :

1. Фізична особа – громадянин України Некрасов Костянтин Олександрович, розмір внеску до статутного фонду: 1 260 000 грн. (70.00 %).
2. Фізична особа – громадянин України В'ялий Ілля Володимирович, розмір внеску до статутного фонду: 360 000 грн. (20.00 %).
3. Фізична особа – громадянин України Орошан Валерій Георгійович, розмір внеску до статутного фонду: 180 000 грн. (10.00 %).

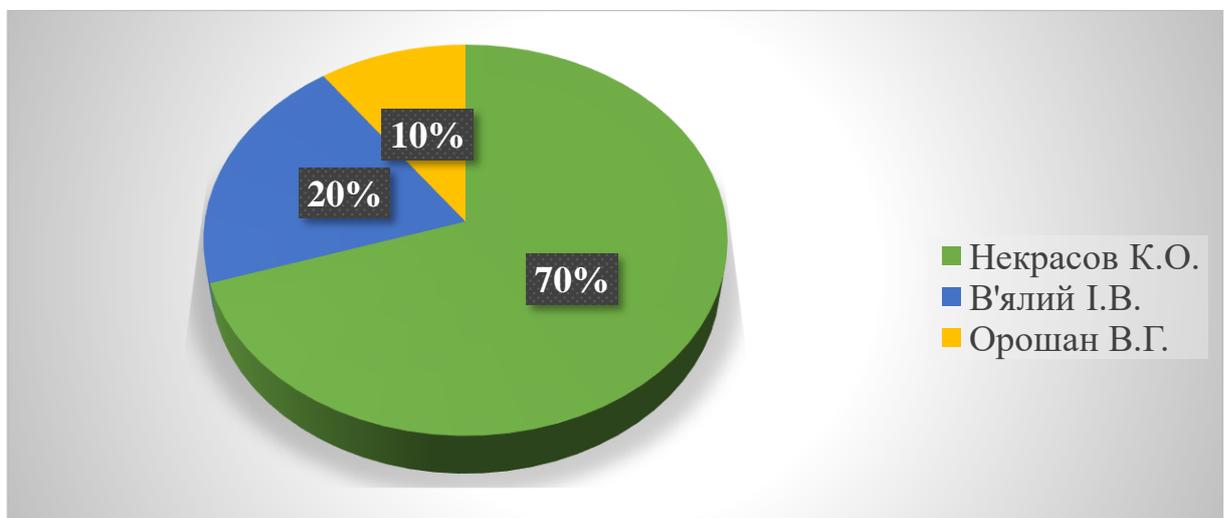

Рисунок 1.1 – Співвідношення внесків засновників ТОВ АФ «ЧБГ»

Порядок управління діяльністю підприємства визначає його організаційна структура як це цілісна ієрархічна система, що складається із сукупності впорядкованих підрозділів та рівнів управління, яка організовує процес комунікації між ними та має на меті забезпечення ефективного процесу функціонування організації через взаємодію складових як із внутрішнім, так і з зовнішнім середовищем організації [86].

ТОВ АФ «ЧБГ» має лінійну організаційну структуру підприємства (рис. 1.3), яка характеризується лінійними формами зв'язку між ланками управління і, як наслідок, концентрацією всього комплексу функцій управління та вироблення управлінських дій в одній ланці управління. Суть лінійного управління полягає в

тому, що кожен виробничий підрозділ очолює керівник (орган), який здійснює всі функції управління. Кожен працівник підрозділу безпосередньо підпорядковується тільки цьому керівникові (органу). В свою чергу, останній є підзвітним вищому органу. Підлеглі виконують розпорядження тільки свого без посереднього керівника [50].

Органами управління діяльністю товариства відповідно до його організаційно-управлінської структури є Загальні збори Учасників та одноосібний виконавчий орган – Директор (рисунок 1.2) .

Загальні збори Учасників є Вищим органом Товариства.

До компетенції Загальних зборів Учасників належать :

- 1) визначення основних напрямів діяльності Товариства;
- 2) внесення змін до Статуту Товариства прийняття рішення про здійснення діяльності Товариством на підставі модельного статуту;
- 3) зміна розміру Статутного капіталу Товариства;
- 4) затвердження грошової оцінки негрошового вкладу Учасника;
- 5) обрання Директора та встановлення розміру винагороди Директору;
- 6) визначення форм контролю та нагляду за діяльністю Директора та інші компетенції.

Кожен Учасник Товариства має право бути присутнім на Загальних зборах Учасників, брати участь в обговоренні питань порядку денного і голосувати з питань порядку денного Загальних зборів Учасників.

Кількість голосів Учасників Товариства на Загальних зборах Учасників пропорційні до розміру його частки у Статутному капіталі Товариства. Загальні збори Учасників можуть вирішувати будь-які питання діяльності товариства.

Загальні збори Учасників скликаються Директором.

Директор здійснює управління поточною діяльністю Товариства. До його компетенції належить вирішення всіх питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю Товариства, крім тих, що належать до виключної компетенції Загальних зборів Учасників.

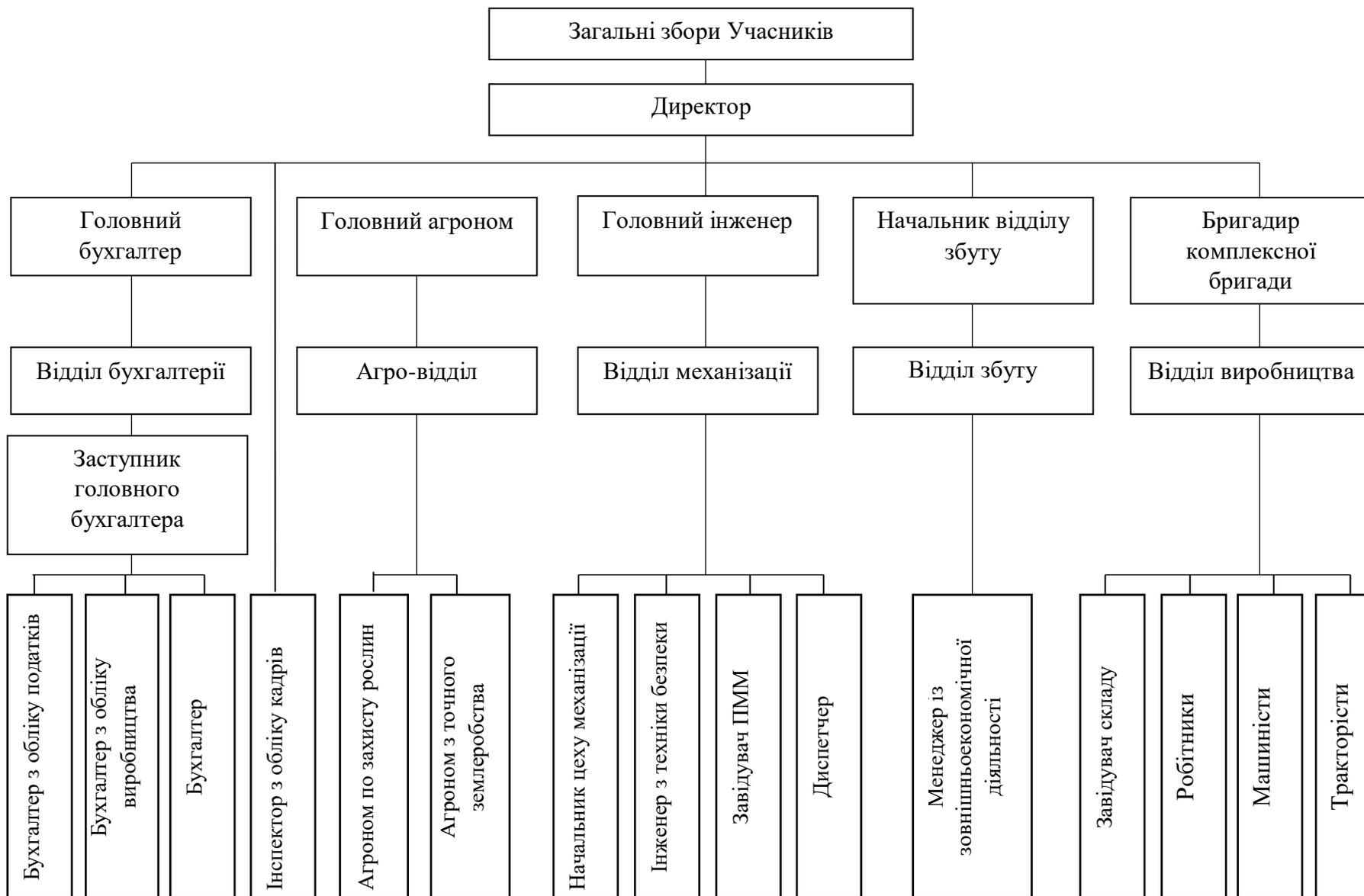

Рисунок 1.2 – Організаційна структура ТОВ АФ «ЧБГ»

Відповідно до організаційної структури підприємства керівництво його поточною діяльністю здійснює директор. Кожного робочого дня на підприємстві він проводить збори керівників підрозділів, на яких обговорюються наряди та завдання, що будуть виконуватися протягом робочого дня. Також директор і керівники розглядають наступні питання : яка техніка буде їхати на певне поле; які вантажі будуть перевозити сьогодні робочі машини тощо. Директор керує платежами, які здійснює головний бухгалтер і займається підписанням робочої документації.

Він згідно статуту ТОВ АФ «ЧБГ» (додаток А):

- представляє інтересів підприємства у відносинах з усіма без винятку органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами, тощо;

- затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку;
- організує ведення бухгалтерського обліку і звітності;
- щорічне подає на розгляд зборів учасників розподілу прибутку;
- розпоряджається майном та грошовими коштами товариства, тощо.
- приймає на роботу і звільняє працівників;
- встановлює функціональні обов'язки працівників.

Головний агроном розробляє план посіву рослин і здійснює контроль за його виконанням, займається організацією збору врожаю, проведення сільськогосподарських робіт в оптимальні строки.

Головний інженер забезпечує раціональне використання сільськогосподарських машин, технологічного устаткування та інших основних засобів, що належать підприємству.

Бригадир комплексної бригади займається оформленням подорожніх листів трактористів, машиністів; здійснює контроль за списанням пального, посівного матеріалу при посіві.

Начальник відділу збуту здійснює контроль за реалізацію продукції керівництвом комерційною роботою на підприємстві, організує укладання господарських договорів з покупцями і постачальниками, контролює дотримання термінів їх виконання.

Основну частину реалізованої продукції ТОВ АФ «ЧБГ» займає кукурудза (рисунок 1.3). У 2020 році товариство реалізувало 13091 т даної культури. Реалізація продукції відбувається як на внутрішньому ринку, так і на експорт. ТОВ АФ «ЧБГ» експортувало у 2020 і 2021 рр. кукурудзу на загальну суму 109238 тис. грн.

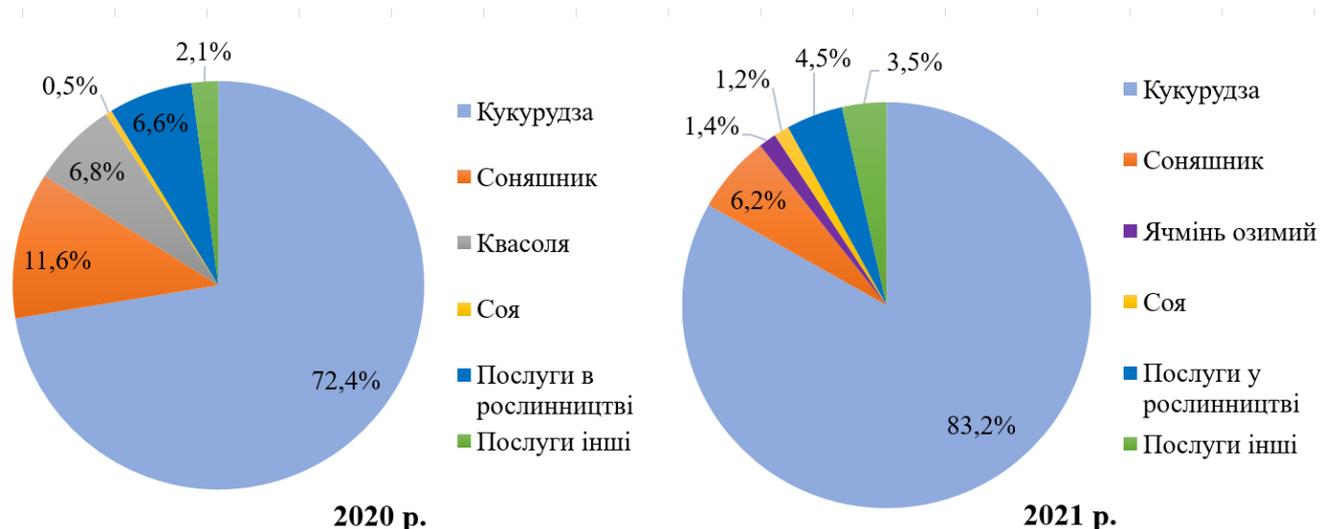

Рисунок 1.3 – Структура реалізованої продукції ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр.

У 2020 році Полтавська область зайняла друге місце серед валового збору кукурудзи із результатом 3650,1 тис. т.; площа, на якій було зібрано вищезазначений урожай, становить 666,0 тис. га. і ТОВ АФ «ЧБГ» зробило свій внесок, зібравши 23884,1 т. кукурудзи із 3200 га., що у відсотковому значенні становить 0,65% від валового збору культури в Полтавській області.

У 2022 році ТОВ АФ «ЧБГ» вдалося засіяти усі наявні у користуванні угіддя площею 4684,46 гектар, але через брак палива існує загроза, що підприємство не зможе провести обробку пестицидами та добривами культури, які вирощує суб'єкт господарювання, і в майбутньому обсяги зібраних сільськогосподарських культур будуть меншими в порівнянні з минулими роками.

Через війну, яка спричинила проблеми із реалізацією продукції, обсяги роботи на підприємстві знизились. Двоє працівників було мобілізовано. Адміністративний персонал тепер працює не за звичайним дев'ятигодинним

робочим днем, а за п'ятигодинним. Проте і адміністрація підприємства і трудовий колектив докладають максимум зусиль для виконання поставлених планів з виробництва сільськогосподарської продукції.

1.2 Організація бухгалтерського обліку у ТОВ АФ «ЧБГ»

ТОВ АФ «ЧБГ» здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, веде фінансову, статистичну та податкову звітність у встановленому законодавством порядку. Бухгалтерський облік охоплює всі сфери діяльності підприємства.

Він представляє собою систему суцільного, безперервного, взаємопов'язаного та документально підтвердженого відображення господарських засобів, операцій та процесів у грошовому, натуральному і трудовому вимірниках для задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів для прийняття управлінських рішень.

Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [6].

Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких принципах (рисунок 1.4):

З огляду на визначену мету та принципи, ключовими завданнями бухгалтерського обліку є :

- постійний контроль за наявністю та рухом майна, виконанням зобов'язань, використанням матеріальних, грошових, трудових ресурсів відповідно до затверджених нормативів та цільових кошторисів;

- збір, обробка, узагальнення та відображення повної, достовірної інформації про господарську діяльність підприємства, яка необхідна для прийняття управлінських рішень керівництвом, а також для складання і своєчасного подання звітності;

Обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню суми зобов'язань та витрат і завищенню суми активів та доходів підприємства.

Повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій і подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку із чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.

Послідовність – постійне застосування підприємством вибраної облікової політики.

Безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.

Нарахування та відповідності доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи цього звітного періоду з витратами, що були здійснені для їх отримання. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати находження або сплати грошових коштів.

Превальювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в єдиній грошовій одиниці.

Періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Рисунок 1.4 – Принципи бухгалтерського обліку

– запобігання та попередження негативних явищ у господарській діяльності, які уособлюють в себе втрати, псування цінностей та неефективне використання наявних ресурсів;

– виявлення та залучення внутрішньогосподарських ресурсів підприємства.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку несе керівництво підприємством або власник відповідно до законодавства та установчих документів [1]. На ТОВ АФ «ЧБГ» це директор. Підприємство самостійно обирає форму організації бухгалтерського обліку (рис. 1.5).

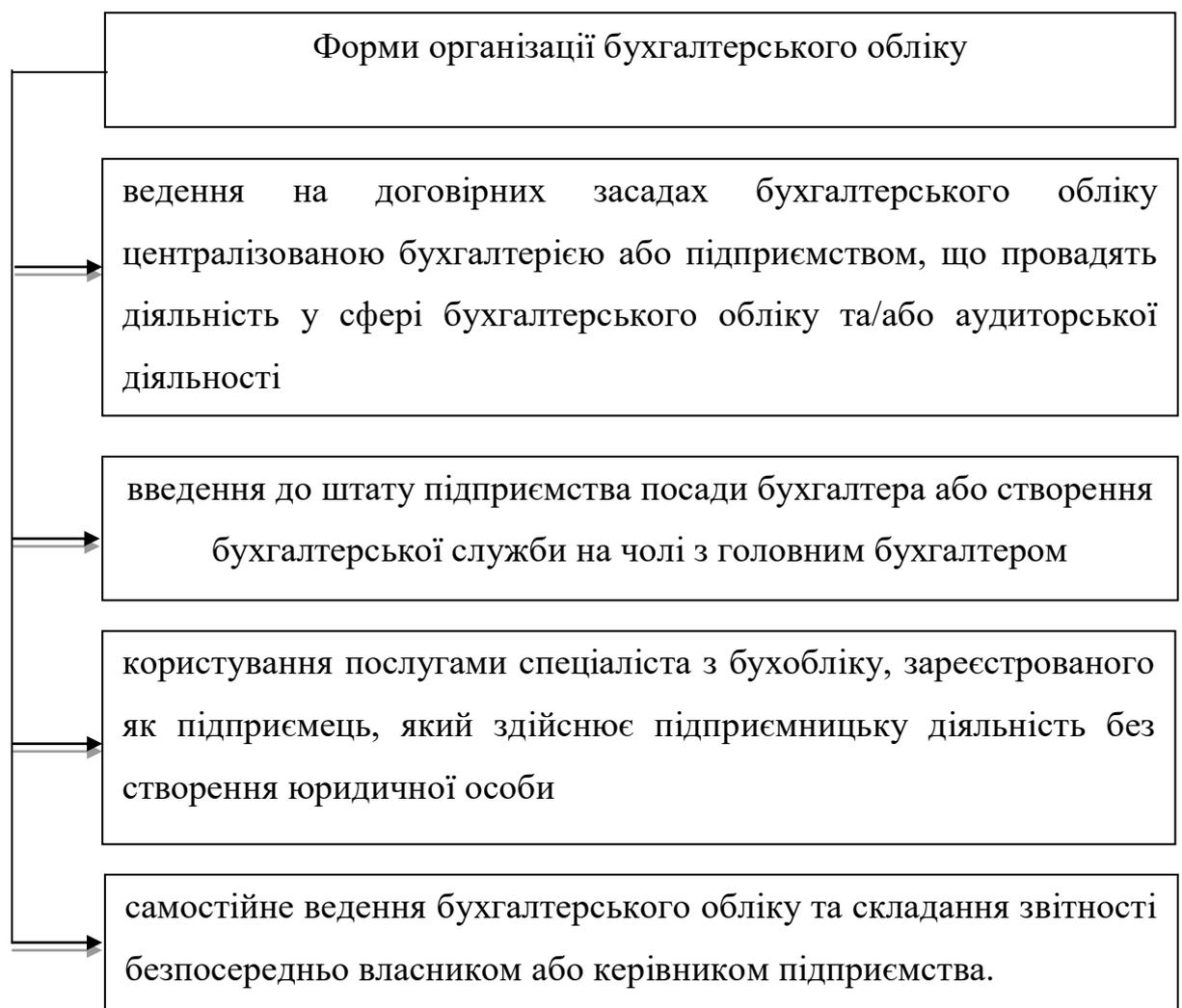

Рисунок 1.5 – Форми організації бухгалтерського обліку[1]

Згідно з Наказом про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику бухгалтерський облік на ТОВ АФ «ЧБГ» (додаток Б) здійснюється

бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер – Абгарян А.М. Головний бухгалтер підприємства має заступника – Кошляк Т.А.

Організаційна побудова апарату бухгалтерської служби на ТОВ АФ «ЧБГ» має централізовану форму, тобто весь апарат бухгалтерської служби підпорядкований головному бухгалтеру.

ТОВ АФ «ЧБГ» невелике за розміром сільськогосподарське підприємство з нескладними технологічними процесами, відносно малими обсягами діяльності і чисельністю працівників облікової служби 6 осіб, тому обрана централізована форма є раціональною та актуальною для даного підприємства.

Організаційна структура бухгалтерії має лінійний або простий тип (рис. 1.6). Така форма рекомендована для невеликих господарств, де чисельність працівників бухгалтерської служби не перевищує 10-12 осіб.

Рисунок 1.6 – Структура відділу бухгалтерії ТОВ АФ «ЧБГ»

Головний бухгалтер підприємства забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку. Працівник на цій посаді складає звітність за її призначенням і несе повну відповідальність за якість підготовки і своєчасність подання такої звітності.

Головний бухгалтер та його заступник виконують функції спеціалістів із управлінського обліку, оскільки вони організують контроль за обліковим процесом підприємства.

Головний бухгалтер товариства - Абгарян А.М., складає щоденний звіт засновникам, де зазначається інформація про уже здійснені та майбутні платежі, відображається стан рахунків у банку та інші пункти. Також Абгарян А.М. виконує платежі за рахунками і складає річну фінансову та податкову звітність підприємства.

Функції заступника головного бухгалтера виконує Кошляк Т.А. За відсутності головного бухгалтера на робочому місці вона виконує його обов'язки. Кошляк Т.А. нараховує заробітну плату, лікарняні та відпускні, веде облік подорожніх листів трактористів і машиністів, виконує контроль за списанням палива, складає таблиці обліку робочого часу та ін.

Бухгалтер з обліку податків - Коломієць Н.В, здійснює нарахування податків та інших обов'язкових платежів, складає податкову та екологічну звітність підприємства.

До обов'язків бухгалтера з обліку виробництва -Спички Т.І. належить облік руху готової продукції, списання МШП та МНМА, нарахування амортизації та ін.

Бухгалтер Стовба В.П. складає авансові звіти, оформляє подорожні листи на легкові автомобілі і контролює списання палива.

Підприємство має облікову політику - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [6].

Облікова політика товариства затверджена у 2003 році і у 2006 році мала зміни. Основними положеннями ведення бухгалтерського обліку на ТОВ АФ «ЧБГ» є наступне :

- вартісний критерій для віднесення матеріальних активів, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, до складу основних засобів є 1000 грн.;
- фактичні витрати на ремонт основних засобів включаються до складу витрат виробництва;
- амортизація основних засобів нараховується за прямолінійним методом;

- переоцінка основних засобів проводиться, якщо залишкова вартість відрізняється від справедливої вартості на дату балансу більш як на 10 відсотків;
- обліковою одиницею бухгалтерського обліку основних засобів є об'єкт основних засобів;
- встановлений відсоток розподілу по придбаних основних засобах : 70% на власне виробництво та 30% на подальший продаж;
- матеріальні активи з терміном корисного використання (експлуатації) понад один рік вартістю 1000 грн. вважаються малоцінними необоротними матеріальними активами (МНМА);
- амортизація за МНМА нараховується в розмірі 100% його вартості у першому місяці експлуатації об'єкта;
- знос за малоцінними швидкозношуваними об'єктами нараховується у розмірі 100% балансової вартості об'єкта при передачі об'єкту із складу у використання;
- для узагальнення інформації про витрати підприємства використовуються рахунки класу 9 «Витрати виробництва»;
- аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей організовується у бухгалтерії у кількісно-сумовому вимірі, а на складах – у кількісному вираженні;
- застосування періодичної системи оцінки запасів та ін. пункти.

Для ведення бухгалтерського обліку ТОВ АФ «ЧБГ» застосовує програму «1С Підприємство», а саме версію «1С Підприємство 7.7», яка дозволяє автоматизувати облік:

- грошових коштів;
- основних засобів, нематеріальних активів, запасів;
- виробництва продукції;
- розрахунків з покупцями і постачальниками, підзвітними особами, працівниками, бюджетом та інші розділи обліку.

Також дана програма автоматизує підготовку первинної документації, такої як платіжні доручення та інші банківські документи, рахунки на оплату,

накладні, рахунки-фактури, прибуткові та видаткові касові ордери, авансові звіти, довіреності, інші документи.

На досліджуваному підприємстві відсутній графік документообігу, що є недоліком і ускладнює внутрішньогосподарський контроль діяльності товариства. Через відсутність графіку документообігу немає інформації про строки перебування первинного документа у виконавця або у певному підрозділі; про те, коли кожен документ складають, зараховують до обліку, здають в архів.

1.3 Аналіз основних економічних показників діяльності товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ»

Діяльність підприємства характеризується економічними показниками, розрахунок яких наведено в таблиці 1.1. Інформаційними джерелами для розрахунку є річна фінансова звітність підприємства (додаток В) та статистична звітність (додаток Д).

Аналіз показників ТОВ АФ «ЧБГ» показав, що у 2021 році вартість його майна у порівнянні з 2020 роком зменшилась на 16691 тис. грн., або на 6,65%. Це відбулося за рахунок зменшення оборотних активів підприємства. Необоротні активи ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр. зросли на 8863 тис. грн. у зв'язку з придбанням у 2021 році основних засобів на суму 19115 тис. грн. Різниця між сумою основних засобів, які надійшли у звітному році, і приростом основних фондів зумовлена вибуттям активів в результаті ліквідації і реалізації об'єктів основних засобів.

Більшу частину майна підприємства у 2020-2021 роках займали оборотні активи, серед яких найбільша частка припадає на запаси (рис. 1.7). Структуру необоротних активів складають основні засоби, за виключенням невеликої кількості фінансових інвестицій.

Вартість оборотних активів ТОВ АФ «ЧБГ» зменшилася у 2021 році порівняно з 2020 роком на 25554 тис. грн., або на 11,97%. Це зумовлено вибуттям запасів, інших оборотних активів та списанням дебіторської заборгованості.

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 роки

№	Показники	Одиниці виміру	Джерела інформації, розрахунок	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
						абсолютне 2021р. до 2020 р., тис. грн.	темп зростання 2021р. до 2020 р., %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. АКТИВИ							
1.1	Активи всього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1300, гр.4	250909	234218	-16691	-6,65
1.2	Необоротні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1095	37356	46219	8863	23,73
1.2.1	Нематеріальні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1000	-	-	-	-
1.2.2	Незавершені капітальні інвестиції	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1005	-	-	-	-
1.2.3	Основні засоби	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1010	37312	46175	8863	23,75
1.2.4	Довгострокові біологічні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1020	-	-	-	-
1.2.5	Фінансові інвестиції	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1030+1035	44	44	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8
1.2.6	Інші необоротні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1040+1045+1090	-	-	-	-
1.3	Оборотні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1195	213553	187999	-25554	-11,97
1.3.1	Запаси	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1100+1110+1115	116749	105927	-10822	-9,27
1.3.2	Дебіторська заборгованість	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1125+1130+1135+ 1136+1145+1155+1120	82775	75999	-6776	-8,19
1.3.3	Грошові кошти і їх еквіваленти	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1160+1165	564	623	59	10,46
1.3.4	Інші оборотні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1190+1170	7076	5450	-1626	-22,98
2. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ							
2.1	Зобов'язання всього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1595+1695+1700	157938	90058	-67880	-42,98
2.2	Довгострокові зобов'язання	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1595	3943	2604	-1339	-33,96
2.3	Поточні зобов'язання	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1695	153995	87454	-66541	-43,21
2.3.1	Короткострокові кредити	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1600	-	-	-	-
2.3.2	Кредиторська заборгованість за товари	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1615+1605	50657	27447	-23210	-45,82

1	2	3	4	5	6	7	8
2.3.3	Кредиторська заборгованість за розрахунками	тис. грн.	2.3-2.3.1-2.3.2-2.3.4	103338	60007	-43331	-41,93
2.3.4	Доходи майбутніх періодів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1665	-	-	-	-
2.3.5	Забезпечення витрат і платежів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1520+1525+1660	-	-	-	-
3. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ							
3.1	Власний капітал – усього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1495	92971	144160	51189	55,06
3.2	Зареєстрований (пайовий) капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1400	1800	1800	0	0,00
3.3	Додатковий капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1410	-	-	-	-
3.4	Резервний капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1415	-	-	-	-
3.5	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1420	91171	142360	51189	56,15

1	2	3	4	5	6	7	8
3.6	Неоплачений капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1425	-	-	-	-
4. ДОХОДИ І ВИТРАТИ							
4.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд.2000, гр3	105895	201536	95641	90,32
4.2	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд 2050, гр.3	95833	137537	41704	43,52
4.3	Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2090 (2095), гр.3	10062	63999	53937	536,05
4.4	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	Ф.2, ряд 2190 (2195), гр. 3	6203	53111	46908	756,21
4.5	Прибуток (збиток) до оподаткування	тис. грн.	Ф 2, ряд 2290 (2295), гр. 3	19104	51189	32085	167,95
4.6	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2350 (2355), гр.3	19104	51189	32085	167,95
5. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ							
5.1	Рентабельність продажу	%	4.3/4.1*100%	9,50	31,76	22,25	x
5.2	Середня вартість активів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1300 (гр.3+гр.4)/2	215528	242563,5	27035,50	12,54

1	2	3	4	5	6	7	8
5.3	Рентабельність активів	%	4.6/5.2*100%	8,86	21,10	12,24	x
5.4	Середній розмір власного капіталу	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1495(гр.3+гр.4)/2	100644	118565,5	17921,50	17,81
5.5	Рентабельність власного капіталу	%	4.6/5.4*100%	18,98	43,17	24,19	x
5.6	Середній розмір власного оборотного капіталу	тис. грн.	Ф.1, ряд 1495+1500+1510+1515- 1095 (гр. 3+ гр. 4) / 2	60570,5	104976,5	44406,00	73,31
5.7	Рентабельність власного оборотного капіталу	%	4.6 / 5.6 * 100	31,54	48,76	17,22	x
6. ТРУДОВІ ПОКАЗНИКИ							
6.1	Обсяг реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.1-підприємн, р.3, гр. 2	105895	201536	95641	90,32
6.2	Середньооблікова кількість працівників	Осіб	Ф.1-підприємн, р.6, р. 600	91	99	8	8,79

1	2	3	4	5	6	7	8
6.3	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн./особу	6.1/6.2	1163,68	2035,72	872,04	74,94
6.4	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	Ф.1-ПВ, р.3, ряд. 5010	13141,6	13564,8	423,20	3,22
6.5	Фонд робочого часу	люд-год	Ф.1-підприємн, р.6, р. 601	186708	168796	-17912,00	-9,59
6.6	Рівень оплати праці за 1 люд-год	тис. грн/люд-год	6.4/6.5	0,07	0,08	0,01	14,17
6.7	Середня заробітна плата 1-го працівника	тис. грн.	6.4/6.2	144,41	137,02	-7,40	-5,12
7. ПОКАЗНИКИ МАЙНОВОГО СТАНУ							
7.1	Первісна вартість основних засобів на кінець року	тис. грн.	Ф.5, ряд 260, гр.14	69404	85334	15930	22,95
7.2	Коефіцієнт придатності основних засобів на кінець року	-	1.2.3 / 7.1	0,538	0,541	0,004	0,65

1	2	3	4	5	6	7	8
7.3	Вартість введених в дію основних засобів	тис. грн.	. 5, ряд 260, гр.5	9943	19115	9172	92,25
7.4	Коефіцієнт оновлення основних засобів	-	7.3/7.1	0,143	0,224	0,081	56,36
8. ПОКАЗНИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ							
8.1	Капітальні інвестиції за рік	тис. грн.	Ф. 5, ряд 340	9943	19115	9172	92,25
8.2	Фінансові інвестиції за рік	тис. грн.	Ф 5, ряд 420	44	44	0	0,00
9. ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ							
9.1	Середній розмір дебіторської заборгованості	тис. грн.	Ф.1, ряд 1120+1125+1130+1135+1136 +1140+1145+1155 (гр. 3+ гр. 4) / 2	80896,5	81209	312,5	0,39
9.2	Оборотність дебіторської заборгованості	Оборот	4.1 / 9.1	1,309	2,482	1,173	89,58
9.3	Середній розмір кредиторської заборгованості	тис. грн.	Ф.1, ряд 1600+1605+1615+ 1620+ 1625+ 1630+1635+ 1640+1645+1690(гр3+гр4)/2	132959,5	124773	-8186,5	-6,16

1	2	3	4	5	6	7	8
9.4	Оборотність кредиторської заборгованості	оборот	4.2 / 9.3	0,72	1,1	0,38	52,93
9.5	Середній розмір запасів	тис. грн.	Ф.1, ряд 1100+1110 (гр.3+гр. 4)/2	116749	105927	-10822	-9,27
9.6	Оборотність запасів	оборот	4.2 / 9.5	0,82	1,3	0,48	58,18
9.7	Середній період інкасації	дні	365 / 9.2	278,83	147,08	-131,76	-47,25
9.8	Середній період розрахунків з кредиторами	дні	365 / 9.4	506,40	331,13	-175,28	-34,61
9.9	Середній строк зберігання запасів	дні	365 / 9.6	444,66	281,11	-163,55	-36,78
9.10	Період обороту грошових коштів	дні	9.7 – 9.8 +9.9	340,58	197,09	-143,49	-42,13
10. ГРОШОВІ ПОТОКИ							
10.1	Чистий грошовий потік від операційної діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3195	-676	59	735	-108,73

1	2	3	4	5	6	7	8
10.2	Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3295	-	-	-	-
10.3	Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3395	-	-	-	-
10.4	Збільшення (зменшення) грошових коштів	тис. грн.	Ф 3, ряд 3400	-676	59	735	-108,73
11. ПОКАЗНИКИ ЛІКВІДНОСТІ							
11.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,3	1.3.3 / 2.3	0,0037	0,0071	0,0035	x
11.2	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,7-0,8	(1.3.2+1.3.3) / 2.3	0,541	0,876	0,3350	x
11.3	Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0-2,5	1.3 / 2.3	1,387	2,150	0,7629	x
11.4	Коефіцієнт мобільності активів	≥ 0,5	1.3 / 1.1	0,851	0,803	-0,0485	x

1	2	3	4	5	6	7	8
11.5	Коефіцієнт співвідношення активів	> 1	1.3 ./ 1.2	5,717	4,068	-1,649	x
12. ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ							
12.1	Коефіцієнт економічної незалежності (автономії)	$\geq 0,5$	$3.1 / (3.1 + 2.1)$	0,371	0,615	0,245	x
12.2	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\leq 0,5$	$2.1 / (3.1 + 2.1)$	0,629	0,385	-0,245	x
12.3	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	> 0,5	$(1.3 - 2.1) / 1.3$	0,260	0,521	0,261	x
12.4	Коефіцієнт маневрування	$\geq 0,5$	$(1.3 - 2.1) / 3.1$	0,598	0,679	0,081	x
12.5	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,3-0,5	1.2.3 / 1.1	0,149	0,197	0,048	x
12.6	Коефіцієнт інвестування	-	3.1/1.2.3	2,492	3,122	0,630	x
12.7	Коефіцієнт фінансової стійкості	-	$(3.1+2.2)/(3.1+2.1)$	164636,3	91684,7	-72951,579	x

Виробничі запаси були використані в господарській діяльності в досліджуваному періоді. Зменшення дебіторської заборгованості можна трактувати як позитивну.

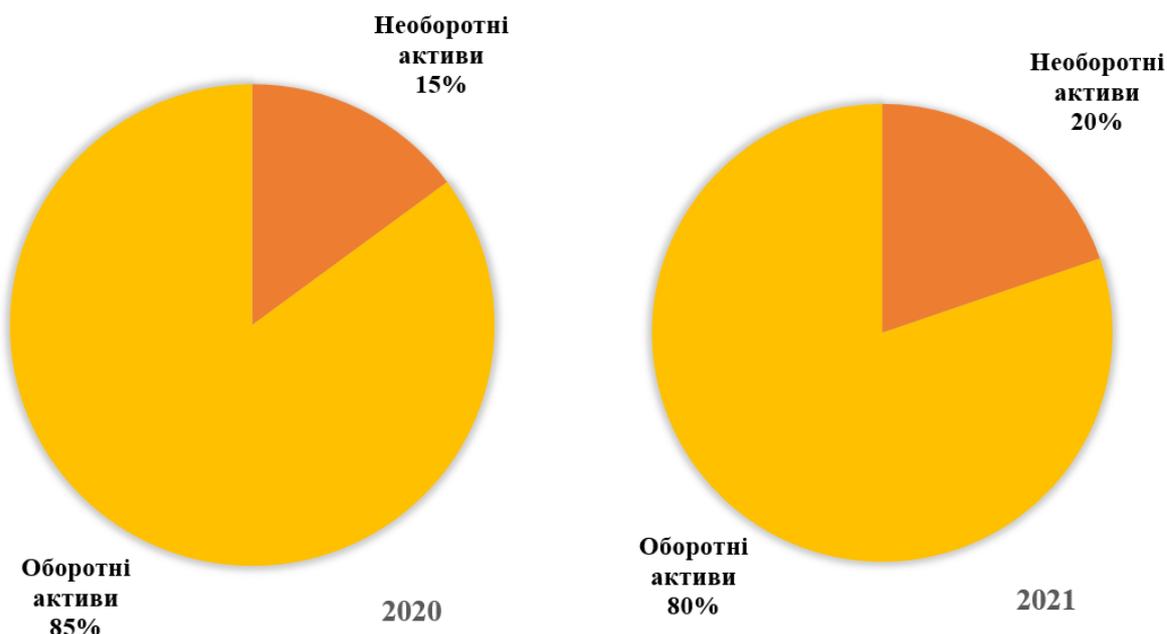

Рисунок 1.7 – Структура активів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 рр.

У 2020 році сума довгострокового кредиту ТОВ АФ «ЧБГ» становила 3943 тис. грн., але у 2021 році кредит був частково погашений до 2604 тис. грн., що говорить виконання підприємством своїх зобов'язань. Поточні зобов'язання також зменшились у 2021 році. За рахунок зменшення зобов'язань, товариство стає більш економічно незалежним і автономним. Довгостроковий кредит підприємство використало для придбання основних засобів для розширення свого виробництва та для зміцнення і збільшення виробничих потужностей.

У структурі зобов'язань протягом 2020-2021 років переважають поточні зобов'язання (рис. 1.8).

Незважаючи на зменшення у 2021 році оборотних активів, середня вартість активів в порівнянні з 2020 роком зростає. Рентабельність активів також має у 2021 році позитивну тенденцію, що зумовлено зростанням чистого прибутку.

Середній розмір власного капіталу зріс у 2021 році на 17921,5 тис. грн., що разом із збільшенням чистого прибутку призвело до зростання рентабельності

власного капіталу, яка характеризує ефективне використання власного капіталу товариством.

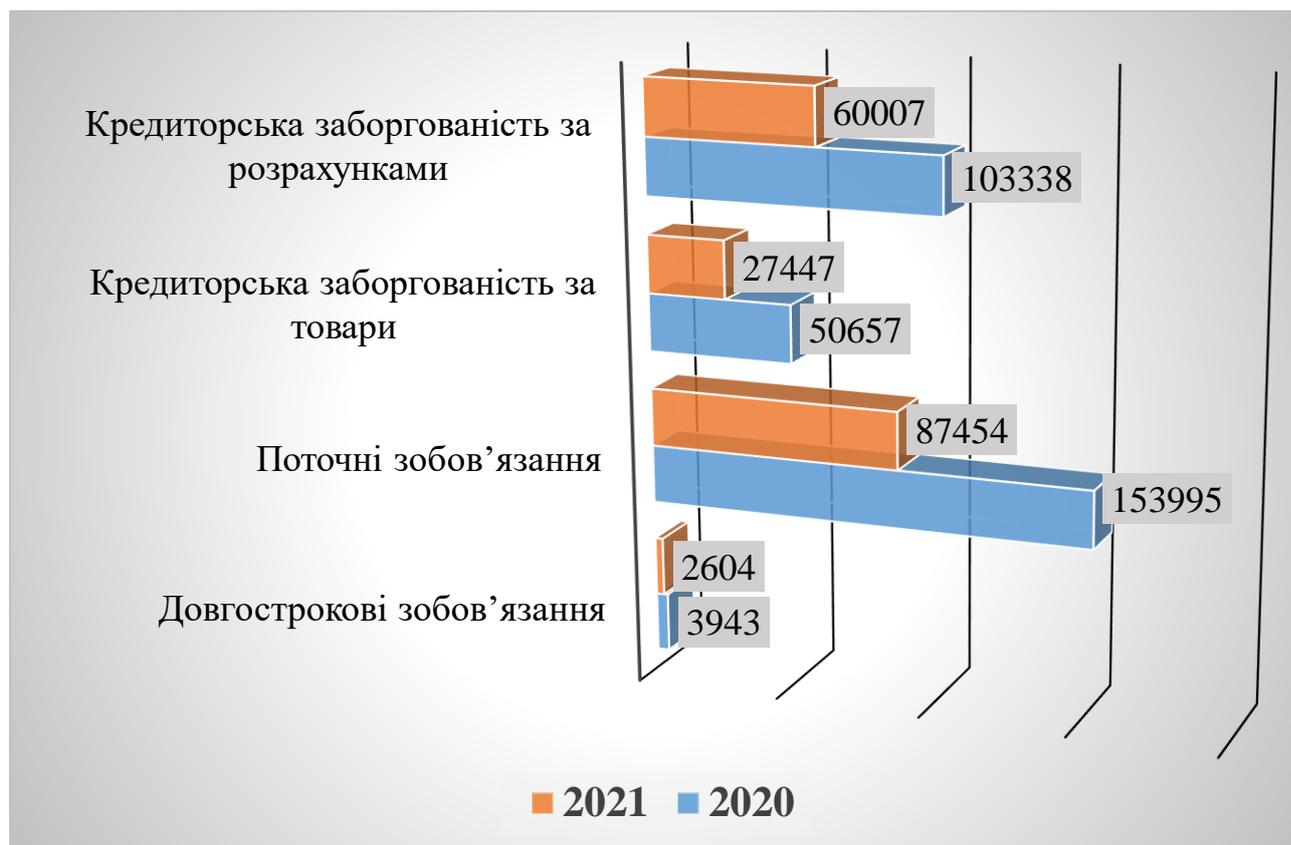

Рисунок 1.8 – Структура зобов'язань ТОВ АФ «ЧБГ» 2020-2021 рр., тис. грн.

У 2021 році власний капітал зріс на 51189 тис. грн. за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції зріс у 2021 році майже вдвічі (на 90,32%), собівартість реалізованої продукції збільшилась лише на 43,5%, що зумовило зростання валового прибутку у 5,36 разів (рис. 1.9). Рентабельність продажу зросла у 2,34 рази через значне зростання чистого доходу і відповідно валового прибутку.

Продуктивність праці одного працівника зросла на 74,9%, що зумовлено збільшенням обсягу реалізованої продукції майже вдвічі в порівнянні з попереднім роком і зростанням середньооблікової кількості працівників на 8 осіб. Фонд оплати праці усіх працівників також зріс через збільшення чисельності

працюючих, середня заробітна плата одного працівника зменшилась у порівнянні з 2020 роком.

Первісна вартість основних засобів на кінець 2021 року зросла майже на 23% за рахунок введених в дію основних засобів. За 2021 рік товариство ввело в

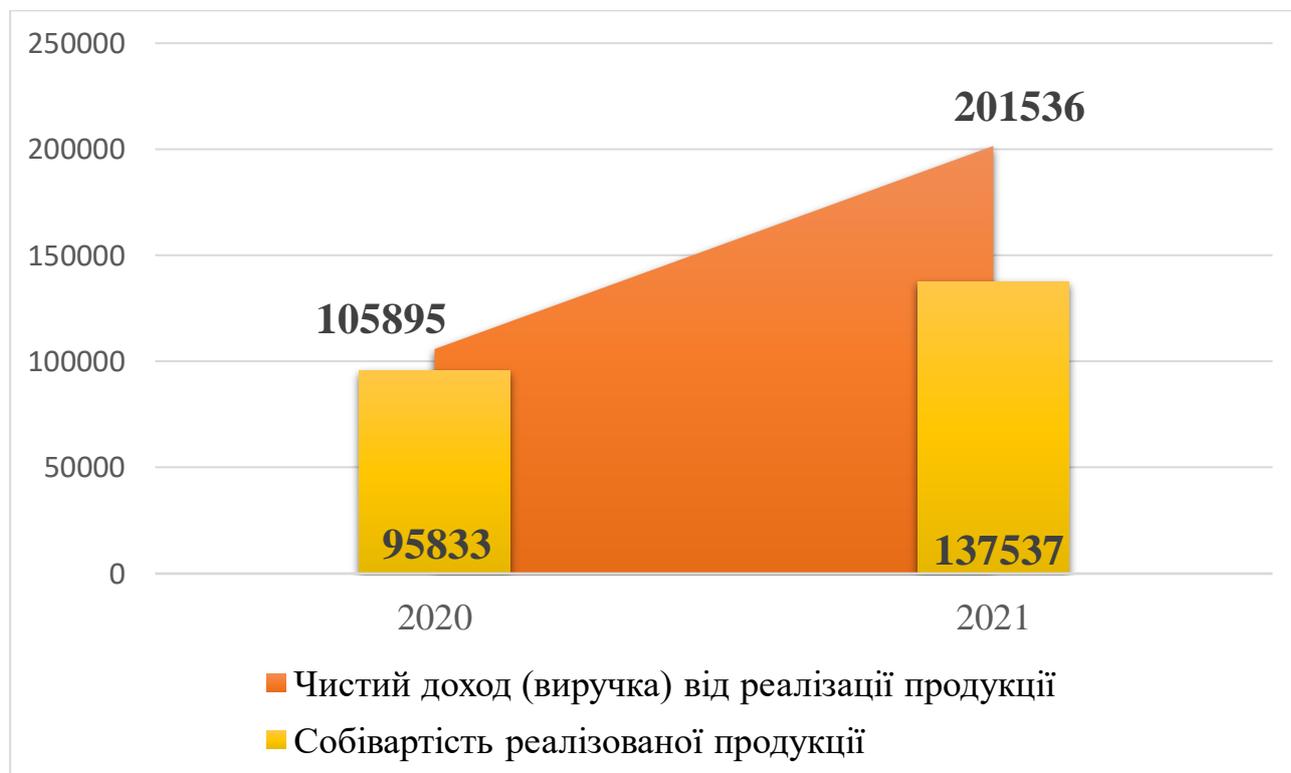

Рисунок 1.9 – Співвідношення чистого доходу до собівартості реалізованої продукції за 2020-2021 рр.

дію основних фондів на суму 19115, що майже вдвічі більше порівняно із 2020 роком. Коефіцієнт придатності основних засобів на кінець року має незначні зміни і середній показник, що говорить про відносно нормальний технічний стан активів. Через збільшення введених в дію основних засобів у 2021 році зріс коефіцієнт оновлення даного виду необоротних активів.

Показники інвестиційної діяльності свідчать про зростання капітальних інвестицій за 2020-2021 рр. на 9172 тис. грн.

Середній розмір дебіторської заборгованості товариства залишається майже незмінним, у 2021 році він зріс на 321,5 тис. грн., але її оборотність суттєво зросла з 1,3 до 2,5 оборотів. Це негативна тенденція, оскільки разом із збільшенням показника оборотності дебіторської заборгованості збільшується час, за який дебіторська заборгованість конвертується в кошти.

Середній розмір кредиторської заборгованості зменшився. Це означає, що товариство стає економічно незалежним і виконує свої зобов'язання. Показник оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість оплати рахунків кредиторів. У 2021 році товариству потрібно більше часу, щоб оплатити рахунків кредиторів.

Середній розмір і строк зберігання запасів на підприємстві зменшились, тобто товариство почало реалізовувати більше запасів. Оборотність запасів товариства зросла, а чим вище оборотність запасів підприємства, тим більш ефективним є виробництво.

На рисунку 1.10 зображено порівняння оборотності показників ділової активності.

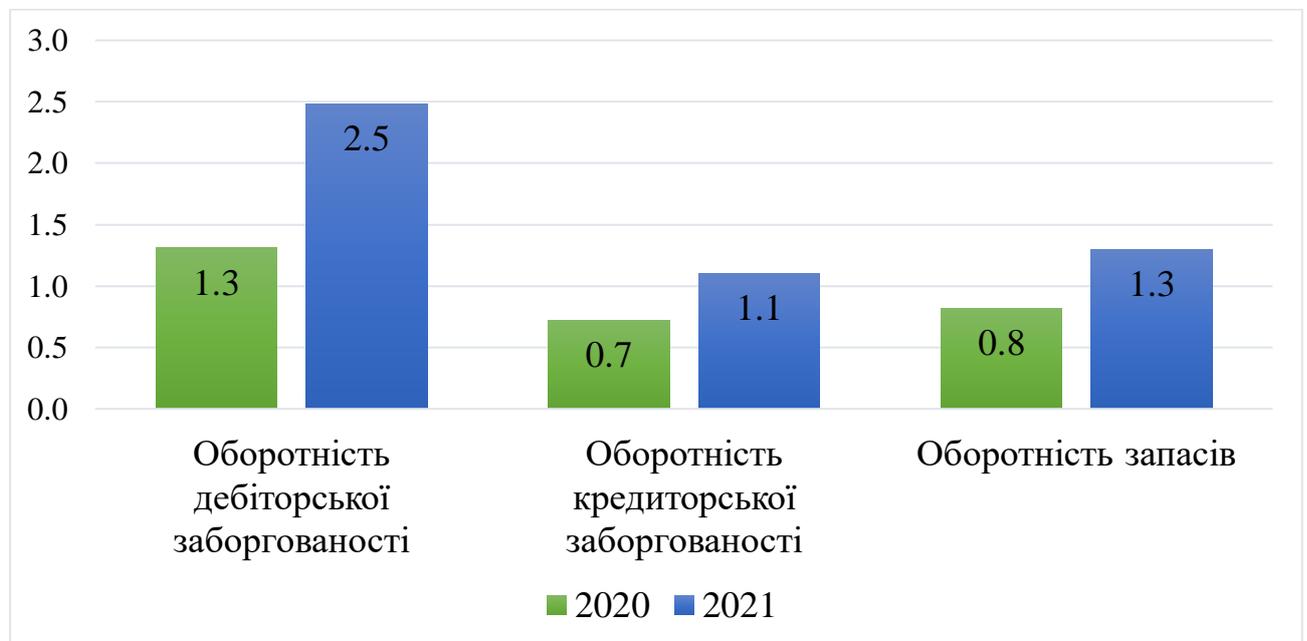

Рисунок 1.10 – Оборотність показників ділової активності 2020-2021 рр.
(оборот)

Середній період інкасації на ТОВ АФ «ЧБГ» у 2021 році зменшився, відповідно зросла ліквідність.

Чистий грошовий потік відображає різницю між надходженнями і виплатами грошових коштів, тобто різницю між позитивним і негативним грошовими потоками. У 2020 році ТОВ АФ «ЧБГ» мало негативний грошовий

потік від операційної діяльності, а у 2021 році - він позитивний, збільшення відбулося на суму 735 тис. грн.

Щоб проаналізувати платоспроможність суб'єкта господарювання, необхідно дослідити його показники ліквідності. Ліквідним вважається підприємство, яке здатне погасити свої зобов'язання у випадку одночасної вимоги усіх кредиторів суб'єкта господарювання. Тобто, ліквідність підприємства – це його здатність перетворювати свої активи у гроші для покриття всіх необхідних платежів по мірі наростання їх терміну [23].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ АФ «ЧБГ» набагато менше нормативних показників, але у 2021 році порівняно з 2020 роком зріс майже в половину (рис. 1.11). Наявний рівень коефіцієнту абсолютної ліквідності показує, що товариство може погасити тільки 0,7% поточних зобов'язань за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів. Рекомендованим значенням даного коефіцієнту є покриття не менше 25% поточних зобов'язань підприємства. Отже, ТОВ АФ «ЧБГ» не зможе погасити нормативний рівень зобов'язань, тому підприємству слід збільшити суму грошових коштів, якими може розпоряджатися підприємство.

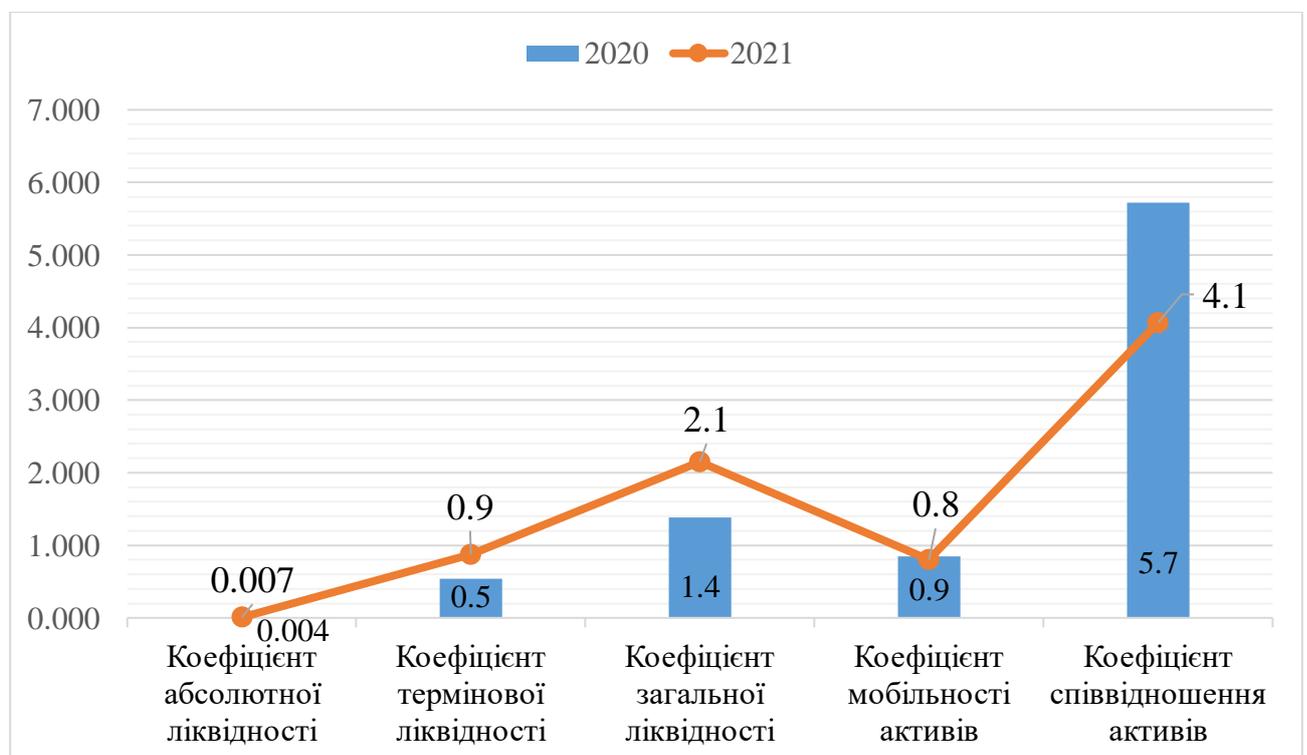

Рисунок 1.11 – Показники ліквідності 2020-2021 рр.

Коефіцієнт термінової ліквідності відображає прогностичні платіжні можливості підприємства за умов своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. У 2021 році цей коефіцієнт знаходиться в рекомендованих межах, але слід зазначити, що перехід цього коефіцієнту до нормативних значень зумовлено зменшенням розміру поточних зобов'язань і високим розміром дебіторської заборгованості, що не відображає позитивний рівень платоспроможності товариства.

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, чи достатньо у підприємства оборотних засобів для покриття своїх поточних зобов'язань. У 2021 році цей показник становить 2,2, що відповідає нормативному значенню, тобто ТОВ АФ «ЧБГ» може погасити свої поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних ресурсів. Але 25% поточних зобов'язань повинні погашатися за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів, тому на підприємстві є неефективне нарахування запасів і низький рівень грошових коштів.

Коефіцієнт автономії показує незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Цей коефіцієнт за останній рік зріс, що характеризує зниження залежності товариства від зовнішніх джерел фінансування. Зростання цього показника зумовлене своєчасним погашенням підприємством своїх зобов'язань та зміцненням власного капіталу. Зростання даного коефіцієнту також говорить про зміцнення його фінансового стану, що також підтверджує зменшення концентрації позикового капіталу.

Коефіцієнт маневрування показує частку власного капіталу, яка перебуває у мобільній формі. На ТОВ АФ «ЧБГ» у 2021 році майже 68% власного капіталу знаходяться у мобільній формі, тобто ці кошти направлені на фінансування поточної діяльності підприємства.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті відображає питому вагу залишкової вартості у загальному майні підприємства. У 2021 році цей показник покращився, але не відповідає нормативному значенню, що знижує виробничий потенціал товариства, тому підприємству потрібно примножувати цей вид необоротних активів.

Діяльність ТОВ АФ «ЧБГ» можна оцінити в цілому позитивно. За останній рік стан господарської діяльності підприємства змінився в кращу сторону. Майже всі показники ліквідності і майнового стану у 2021 році почали відповідати нормативним показникам. Проте ці тенденції можуть змінитися через умови військового часу, в яких здійснюється діяльність підприємства.

РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Сутність, класифікація, оцінка основних засобів

Для реалізації головної мети діяльності підприємства, а саме – отримання прибутку, необхідно мати засоби та предмети праці і робочу силу. Засоби праці – це такі засоби, які багаторазово беруть участь у процесі виробництва, водночас не змінюючи свою первісну форму, але поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлену продукцію або виконані послуги і роботи [64]. Основні засоби відносять саме до засобів праці і займають ключову частину цієї групи продуктивних сил виробництва. Від стану та ефективності їх використання залежить продуктивність виробництва і відповідно доходи підприємства.

Методологія обліку основних засобів та розкриття інформації про них у звітності підприємства регламентується нормативно-правовими актами (таблиця 2.1), аналізуючи зміст яких можна визначити основні засоби як засоби праці у вигляді споруд, машин, обладнання, устаткування та інших матеріальних активів, вартість яких більша 20000 гривень і очікуваний термін використання понад один рік (або операційний цикл, якщо він більший за рік), які підприємство утримує для використання у своїй господарській діяльності і виконання соціальних функцій.

Одиницею обліку основних засобів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» [17] є об'єкт основних засобів (рисунок 2.1). При цьому закінченим пристроєм з усіма пристосуваннями і приладдям до нього може виступати комп'ютер, який знаходиться у відділу бухгалтерії. Для функціонування він повинен мати монітор, системний блок, операційну систему, комп'ютерну мишку та клавіатуру. До конструктивно-відокремлених предметів, які виконують певні самостійні функції можна віднести вимірювальні пристрої у вигляді спеціальних ваг, барометрів, геодезичних приладів тощо; медичне обладнання; копіювальну техніку та інші об'єкти. Прикладом відокремленого комплексу конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення можуть слугувати будівлі як адміністративні, так і виробничі, які у своєму комплексі можуть мати водопровід,

Визначення поняття «основні засоби» в нормативно-правових актах

Нормативно-правовий акт	Визначення
1	2
П(С)БО 7 «Основні засоби» [23]	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Податковий кодекс України [3]	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечного і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких не перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).
МСБО 16 «Основні засоби»[17]	Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх : а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуться, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

1	2
Господарський кодекс України [2]	Основними фондами виробничого і невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентарі приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до оборотних засобів.

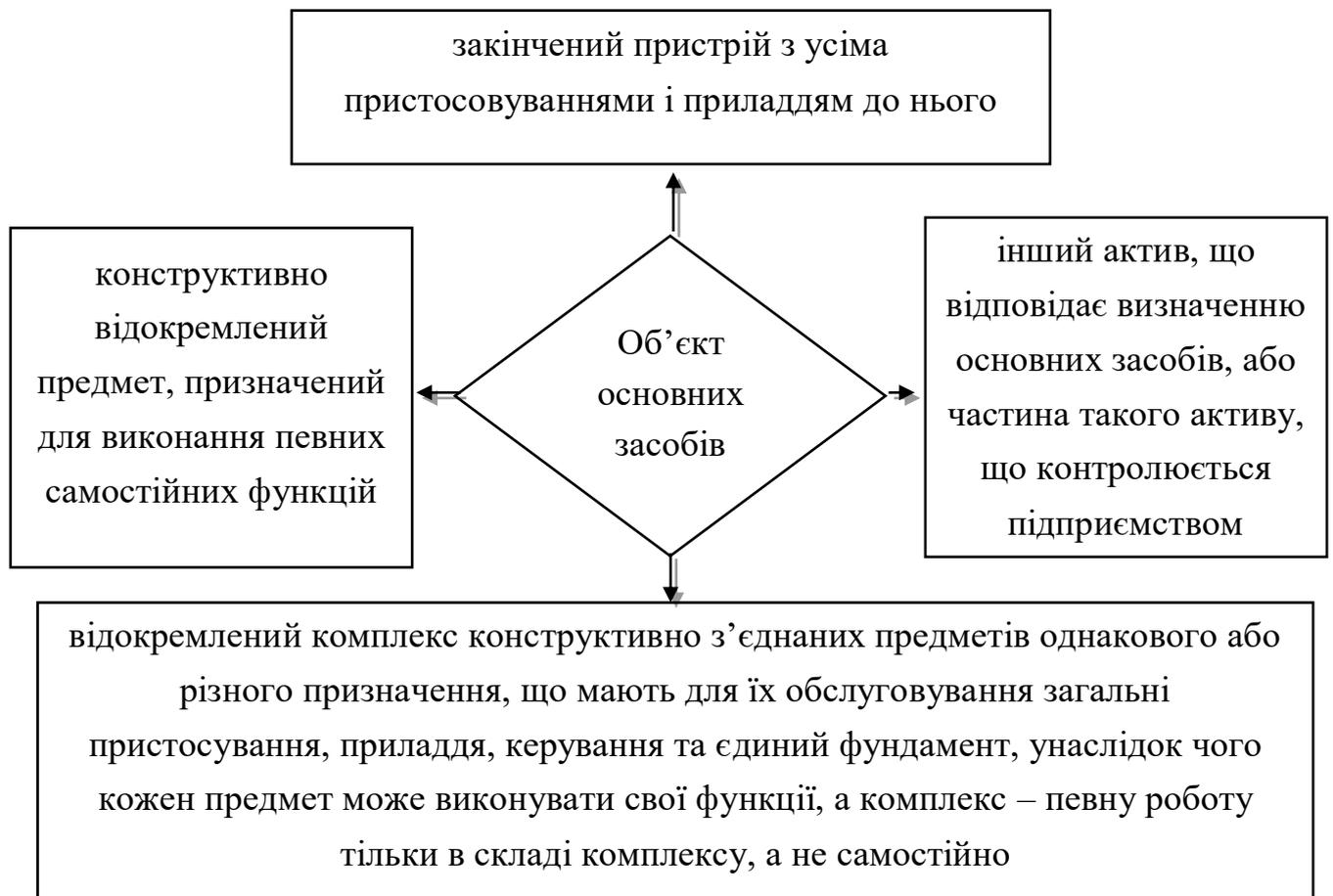

Рисунок 2.1 – Об'єкти основних засобів

теплову та електричну мережу, а також інші пристрої. Кожен елемент виконує свою функцію, наприклад цегляна споруда захищає від природних явищ, електромережа забезпечує функціонування електричних приладів тощо, але саме

комплекс цих предметів виконує цілісну роботу, яка необхідна для експлуатації об'єкта основних засобів.

Також слід зазначити, якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів [23].

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо він відповідає наступним критеріям:

- існує вірогідність отримання економічних вигод від його використання;
- об'єкт може бути достовірно оцінений у вартісному вимірі [49].

Для структурування системи обліку підприємства та її упорядкування важлива класифікація основних засобів за економічними та технічними параметрами (рис. 2.2) [49].

Класифікація основних засобів за галузевою ознакою передбачає їх поділ залежно від виду діяльності, що здійснюється підприємством. Так, основні засоби ТОВ АФ «ЧБГ» за галузевою ознакою належать до сільськогосподарських.

Виробничі основні засоби – це активи, яка безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. На ТОВ АФ «ЧБГ» до таких основних засобів належать трактори, сільськогосподарські машини, які беруть участь в процесі виготовлення продукції.

Невиробничі основні засоби не беруть участі в процесі виробництва і призначені для виконання адміністративних і соціальних функцій[49]. На ТОВ АФ «ЧБГ» до них належить, наприклад, адміністративна будівля.

Діючими основними засобами є активи, які приймають участь в господарській діяльності на даний час, а недіючими – ті, що в даний період часу не використовуються в діяльності підприємства (законсервовані активи, не введені в експлуатацію основні засоби). Всі основні засоби ТОВ АФ «ЧБГ» є діючими.

Власні основні засоби – це ті, які належать підприємству, а орендовані – є власністю іншого підприємства, у якого суб'єкт господарювання орендує ці основні засоби. ТОВ АФ «ЧБГ» не використовує орендовані основні засоби.

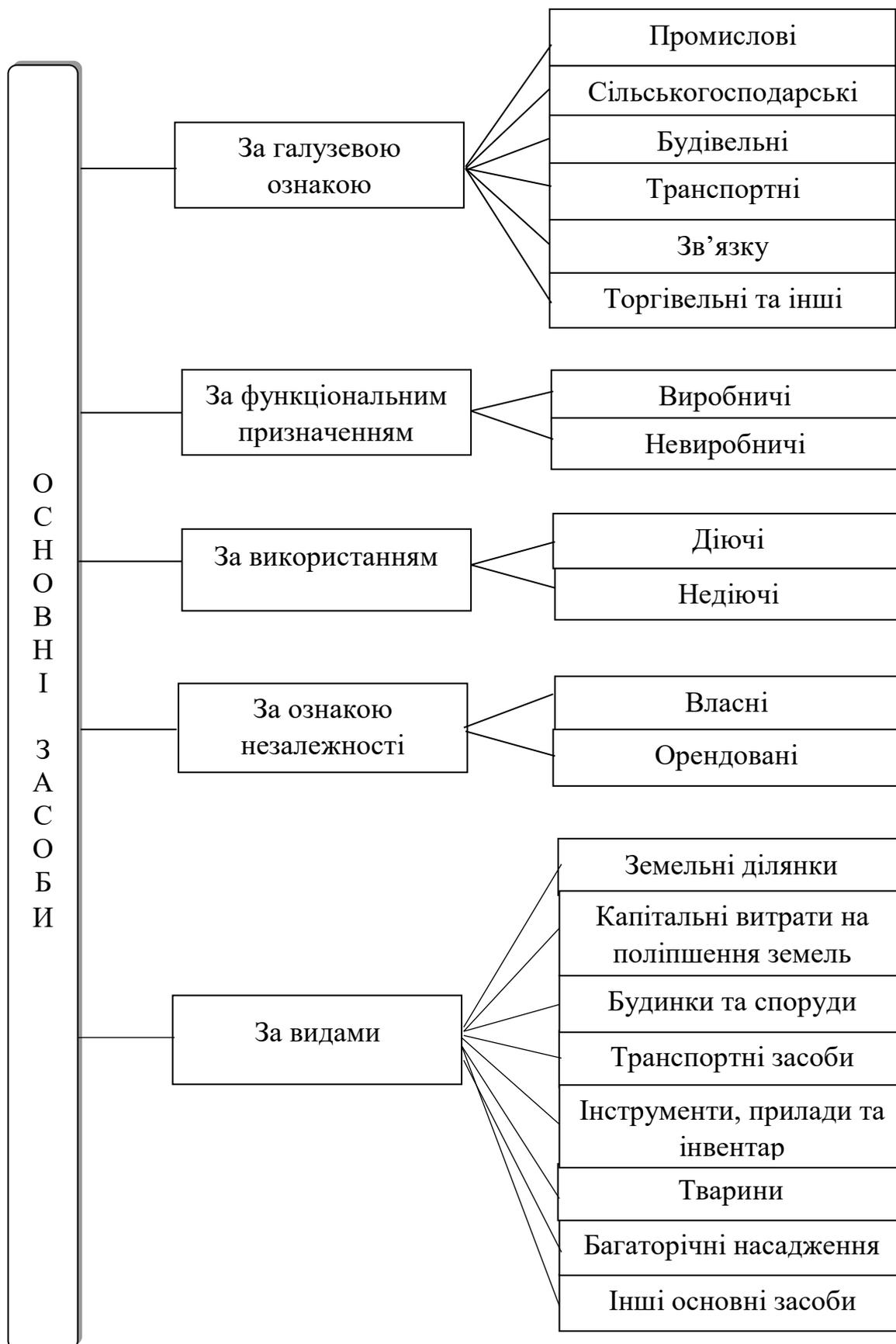

Рисунок 2.2 – Класифікація основних засобів

Класифікація основних засобів за видами покладена в основу Плану рахунків бухгалтерського обліку, тому є найбільш важливою для організації обліку. Товариство з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ» має такі види основних засобів: будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, а також інші основні засоби.

Одним із критерієм віднесення активу до складу основних засобів є достовірне визначення їх вартості. В обліку основних засобів застосовуються різні види їх вартісних оцінок основних засобів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Види оцінок основних фондів

№ з/п	Вид вартісної оцінки	Нормативний акт, яким регулюється	Сутність
1	2	3	4
1	Первісна вартість	НП(с)БО 7 «Основні засоби»[23]	Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.
2	Переоцінена вартість	НП(с)БО 7 «Основні засоби» [23]	Вартість необоротних активів після їх переоцінки.
3	Залишкова (балансова) вартість	НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [27]	Різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу).
4	Справедлива вартість	НП(с)БО 19 «Об'єднання підприємств» [19]	Сума, за якою може здійснюватися обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними особами.

1	2	3	4
5	Ліквідаційна вартість	НП(с)БО 7 «Основні засоби» [23]	Сума коштів або вартість інших активів, які підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).
6	Вартість, що амортизується	НП(с)БО 7 «Основні засоби» [23]	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

На ТОВ АФ «ЧБГ» застосовуються всі види вартісних оцінок основних засобів. Первісною вартістю підприємство оцінює основні засоби, які надійшли, з урахуванням витрат, що пов'язані з їх придбанням та доведенням до стану, придатного для експлуатації. За залишковою оцінкою відображається вартість основних засобів товариства у балансі. Ліквідаційна вартість застосовується для оцінки основних засобів, що підлягають списанню. Вартість, що амортизується, використовується на підприємстві для розрахунку амортизації.

2.2 Облік надходження основних засобів на підприємстві

Важливою ланкою системи обліку основних засобів на підприємстві є облік надходження основних засобів, яке може відбутися внаслідок :

- придбання;
- будівництва господарським та підрядним способами;
- обміну на подібний або неподібний актив;
- внесення засновками до статного капіталу;
- безоплатного отримання тощо [64].

Первісна вартість об'єкта основних засобів формується залежно від того, яким шляхом цей актив надходить на підприємство (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Оцінка об'єктів основних засобів в залежності від шляхів їх надходження

Шляхи надходження основних засобів на підприємство	Визначення первісної вартості основних засобів
1	2
Придбання основних засобів за плату	<p>Первісна вартість складається з :</p> <ul style="list-style-type: none"> - суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); - реєстраційних зборів, державного мита та аналогічних платежів у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству); - витрат зі страхування ризиків доставки основних засобів; - витрат на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; інших витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.
Отримання в обмін на подібний об'єкт	<p>Первісна вартість дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів або справедливій вартості, якщо вона менша за залишкову вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.</p>

1	2
Отримання в обмін на неподібний об'єкт	Первісна вартість дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.
Безоплатне отримання	Первісна вартість дорівнює справедливій вартості на дату отримання.
Внесення до статного капіталу	Первісна вартість дорівнює справедливій вартості погодженій засновниками (учасниками) підприємства з їх урахуванням витрат.
Переведення зі складу оборотних активів	Первісна вартість - собівартість активів, яка визначається згідно з НП(с)БО 9 «Запаси» та НП(с)БО 16 «Витрати».

Надходження основних засобів на баланс підприємства в результаті придбання чи будівництва відображають в обліку як капітальні інвестиції [60].

Для обліку капітальних інвестицій призначений рахунок 15 «Капітальні інвестиції».

На субрахунку 151 «Капітальне будівництво» обліковуються витрати на будівництво, яке здійснюється або господарським, або підрядним способом для власних потреб підприємства. На цьому субрахунку також ведуть облік устаткування, що підлягає монтажу в процесі будівництва [37].

Субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» використовується для обліку витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» за винятком об'єктів будівництва та основного стада [37].

Для обліку і узагальнення інформації про наявність та рух власних або орендованих об'єктів основних засобів, а також інвестиційної нерухомості призначено рахунок 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку відображається:

- надходження придбаних, створених, безоплатно отриманих основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю;
- сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта, що призводить до збільшення економічних вигод у майбутньому;
- сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів.

За кредитом рахунка 10 відображається вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі, ліквідації об'єкта основних засобів [37].

Рахунок 10 має такі субрахунки :

- 100 «Інвестиційна нерухомість» (ведеться облік наявності та руху інвестиційної нерухомості);
- 101 «Земельні ділянки» (ведеться облік земельних ділянок);
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» (ведеться облік капітальних вкладень у поліпшення земель : меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи);
- 103 «Будинки та споруди» (ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів, також житлових будівель);
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;

Відповідно на субрахунках 104, 105, 106 ведеться облік машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів та інвентарю.

- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження»;

На субрахунках 107 та 108 ведеться облік довгострокових біологічних активів, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю.

- 109 «Інші основні засоби» (ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунка 10) [37].

Найбільш поширеним способом надходження основних засобів є придбання об'єктів у постачальників (таблиця 2.4).

Кореспонденція рахунків з надходження основних засобів в результаті придбання [28]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Надходження основних засобів з попередньою оплатою			
1	Перераховано передоплату постачальнику (з ПДВ)	371	311
2	Відображається сума податкового кредиту	641	644
3	Відображається надходження придбаних основних засобів від постачальника	152	631
4	Відображається сума податкового кредиту	644	631
5	Відображається сума витрат на транспортні, посередницькі, монтажні послуги, пов'язані з придбанням основних засобів (з ПДВ)	152	685
6	Відображається сума податкового кредиту	641	685
7	Проведено взаємозалік заборгованостей	631	371
8	Введено в експлуатацію основні засоби	10	152
Надходження основних засобів з наступною оплатою			
1	Відображається надходження придбаних основних засобів від постачальника (без ПДВ)	152	631
2	Відображається сума податкового кредиту (з ПДВ)	641	631
3	Відображається сума витрат на транспортні, посередницькі, монтажні послуги, пов'язані з придбанням основних засобів	152	685
4	Відображається сума податкового кредиту (з ПДВ)	641	685
5	Перераховано постачальнику (з ПДВ)	631	311
6	Перераховано за надані послуги (з ПДВ)	685	311
7	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10	152

Обліку будівництва об'єктів основних засобів залежить від способу ведення будівельно-монтажних робіт. Будівництво може здійснюватися підрядним (сторонньою будівельною організацією) або господарським способом (власними силами підприємства).

При будівництві об'єкта підрядним способом до складу капітальних інвестицій включаються суми, які підприємство сплачує підрядним підприємствам за виконані будівельно-монтажні роботи та інші витрати, які прямо пов'язані з будівництвом об'єкта або доведенням його до стану придатного до експлуатації на:

- відведення земельних ділянок під будівництво;
- одержання необхідних для будівництва дозволів та ліцензій;
- підготовку та утримання будівельних майданчиків;
- виготовлення проектно-кошторисної документації;
- консультації та інші послуги, пов'язані з будівництвом [64].

Всі ці витрати накопичуються за дебетом рахунку 151 «Капітальне будівництво», а після введення об'єкта в експлуатацію списуються на рахунок 10 «Основні засоби» (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Відображення в обліку операцій, які пов'язані з будівництвом основних засобів підрядним способом

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображаються витрати на будівництво об'єкта за рахунком підрядника (без ПДВ)	151	63
2	Відображається податковий кредит	641	63
3	Сплачено підряднику (з ПДВ)	63	311
4	Уведено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	151

При господарському способі виконання будівельно-монтажних робіт за дебетом рахунку 151 «Капітальне будівництво» протягом терміну будівництва акумулюються всі витрати підприємства на будівництво у кореспонденції з рахунками обліку виробничих запасів, послуг допоміжних виробництв, розрахунків з кредиторами, тощо (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Відображення в обліку операцій, які пов'язані з будівництвом основних засобів господарським способом

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено витрати на будівництво об'єкта:		
	– матеріали	151	20
	– заробітна плата працівників, задіяних у будівництві основних засобів	151	66
	– відрахування на соціальні заходи	151	65
	– амортизація основних засобів, які задіяні в будівництві об'єкта	151	13
	– інші витрати	151	68
2	Уведено об'єкт в експлуатацію	10	151
3	Відображається різниця між вартістю будівництва та справедливою вартістю об'єкта	977	151

Безкоштовне отримання основних фондів відображають як збільшення додаткового капіталу підприємства за кредитом рахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» (таблиця 2.7). Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод, то протягом періоду їх отримання суму зносу цього активу визнають доходом і на цю суму зменшують розмір додаткового капіталу [51].

Відображення в обліку операцій, які пов'язані з безкоштовним одержанням основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
	Безкоштовне одержання основних засобів		
1	Зараховані основні засоби за справедливою вартістю	10	424
2	У наступному місяці Нараховано знос: – виробничого призначення; – адміністративного призначення; – що використовуються для реалізації продукції; – житлово-комунального та соціально-культурного призначення	23, 91 92 93 94	131
3	Одночасно визнано частину доходу від безкоштовного одержання основних засобів	424	745
	Одержання як внеску до статутного фонду		
1	Відображено формування статутного капіталу	46	40
2	Одержані основні засоби від учасника	10	46
	Оприбуткування надлишків основних засобів, виявлених при інвентаризації	10	746

Оприбуткування основних засобів на підприємстві оформляється відповідними первинними документами. Після втрати чинності у 2021 році наказу №352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» [13] для документального оформлення підприємство може або самостійно розробляти відповідні первинні документи, або використовувати форми документів відповідно до порядку «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання»[29].

В будь-якому разі документальне оформлення операцій з будівництва, виготовлення, придбання, введення в експлуатацію, поліпшення, вибуття основних засобів має містити реквізити згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів [29] має містити наступні реквізити:

- назву первинного документа;
- дату його складання;
- назву підприємства;
- зміст, кількісні і вартісні показники обсягу господарської операції;
- назву об'єкту основних засобів, його інвентарний номер, дата початку і місце експлуатації, термін корисного використання;
- технічну характеристику (площа, об'єм, ємкість, потужність, тощо) і вартість об'єкту основних засобів;
- посади осіб, які здійснювали господарську операцію з їх підписами;
- перелік технічної документації, що додається разом з об'єктом, вид та кількість дорогоцінних металів, які містить об'єкт ;
- походження коштів, використаних для надходження об'єкта.

ТОВ АФ «ЧБГ» оформляє надходження основних засобів Актом приймання-передачі основних засобів (додаток Е).

Приймання основних засобів, що надійшли на підприємство здійснює комісія, призначена для цієї мети директором ТОВ АФ «ЧБГ». До її складу, як правило входять начальник відділу механізації, бригадир комплексної бригади, бухгалтер з обліку виробництва. Комісія розглядає рахунки-фактури, накладні постачальників, транспортні документи на основні засоби, що надійшли, перевіряє їх стан та придатність до введення в експлуатацію. Якщо об'єкт основних засобів відповідає технічним вимогам та документації, комісія робить висновок про його придатність до експлуатації і складає Актом приймання-передачі основних засобів, який затверджується директором і передається в бухгалтерію. До акту додається вся технічна документація, що має відношення до прийнятого об'єкта.

Так, на ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 роки надійшли основні засоби вартістю 29058 тис. грн. Були придбані передавальні пристрої,

сільськогосподарські машини, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар. Зокрема 30 травня 2021 року відповідно до Акта приймання-передачі основних засобів № 50 надійшов ноутбук Lenovo Legion 5 15 MH05H вартістю 29616,66 грн., який належить до групи «Інструменти, прилади та інвентар» і обліковується на рахунку 106.

2.3 Облік амортизації та зносу основних засобів

Головною метою утримування основних засобів на підприємстві є отримання економічних вигід від їх експлуатації. Оскільки вартість основних фондів зазвичай висока, її потрібно розподілити між звітними періодами, щоб забезпечити відповідність доходів і витрат. Для цього в обліку використовується амортизація.

Згідно П(с)БО 7 [23] «Основні засоби» процес амортизаційних відрахувань розглядають як «системний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [23].

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації [60].

Строк корисного використання (експлуатації) - очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг) [23].

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) враховується:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або подібні обмеження щодо строків використання об'єкта;
- інші фактори [26].

Вартість, яка амортизується визначається як первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості [23]. Норма амортизації – це частина вартості, яка виражена у відсотковому значенні до амортизованої вартості, яку потрібно перенести на новостворений продукт у звітному періоді [62].

Амортизація основних засобів може нараховуватись 5 методами (рис. 2.3).

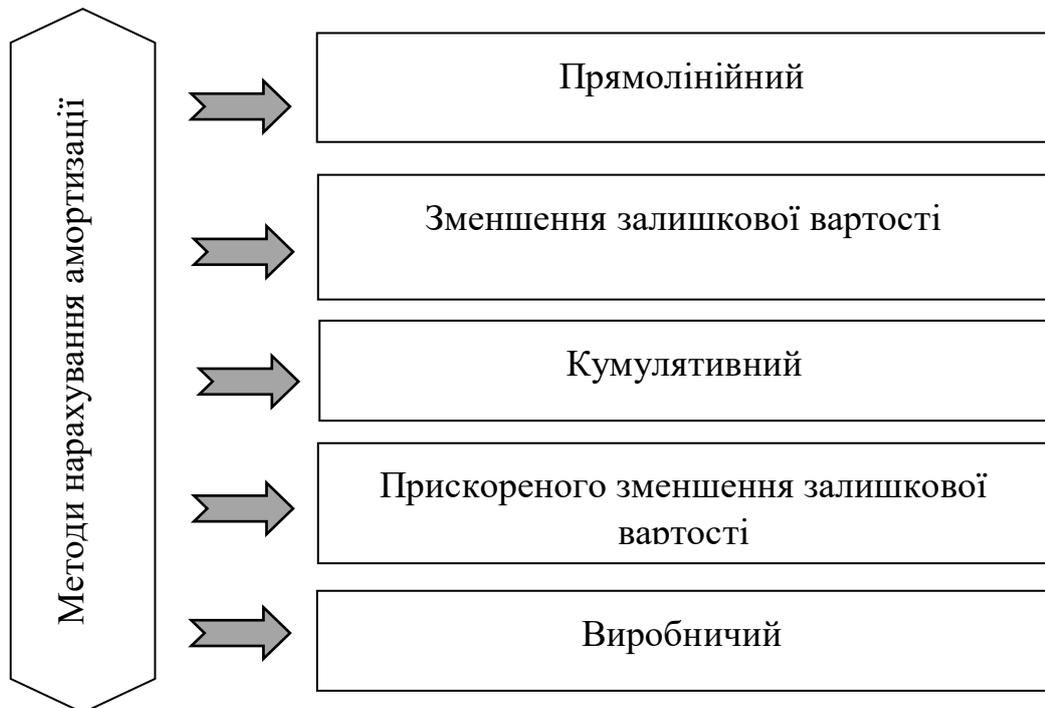

Рисунок 2.3 - Методи нарахування амортизації основних засобів

Підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації, враховуючи при цьому очікуваний спосіб отримання економічних вигід від його використання [23]. При виборі оптимального методу враховують його переваги, недоліки та галузь застосування (таблиця 2.8).

Річні амортизаційні відрахування за прямолінійним методом представляють собою відношення вартості, що амортизується, до строку корисного використання (експлуатації) основного фонду (таблиця 2.9). При застосуванні прямолінійного методу вся вартість, яка амортизується, рівномірно розподіляється на протязі терміну його експлуатації.

Метод зменшення залишкової вартості відображає річну суму амортизації як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної

Характеристика методів нарахування амортизації

Метод амортизації	Переваги	Недоліки	Область застосування
1	2	3	4
Прямолінійний	– легкість розрахунку; – рівномірне нарахування амортизації протягом строку корисного використання.	не враховує: – моральний знос; – збільшення витрат на утримання активу з часом	За умови рівномірного зносу об'єкта протягом терміну експлуатації
Зменшення залишкової вартості	– в перші роки використання основного засобу акумулюється значна сума коштів, необхідна для його відновлення;	– ліквідаційна вартість має бути більше нуля; – складність розрахунку.	Для об'єктів, які втрачають ефективність роботи із збільшенням терміну використання
Кумулятивний	– враховує можливість швидкого морального зносу.	– строк експлуатації об'єкта має бути цілим числом років; – трудомісткий.	
Прискореного зменшення залишкової вартості	– швидке відшкодування вартості основних засобів; – враховує можливість швидкого морального зносу.	-	Для об'єктів, у яких швидкий моральний знос
Виробничий	точний і раціональний	складність визначення виробітку окремих об'єктів основних засобів	Для об'єктів виробничого призначення

Методи нарахування основних засобів [41]

Метод нарахування амортизації	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Прямолінійний	$A_{річ} = АВ / ТКВ$ $АВ = ПВ - ЛВ$	$A_{річ}$ – річна сума амортизації; АВ – амортизаційна вартість; ТКВ – термін корисного використання, років; ПВ – первісна вартість; ЛВ – ліквідаційна вартість
Зменшення залишкової вартості	$A_{річ} = ЗВ * НА_{річ};$ $НА_{річ} = 1 -$ $^{ТКВ} \sqrt{ЛВ / ПВ} * 100\%$	ЗВ — залишкова вартість об'єкта на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації); $НА_{річ}$ — річна норма амортизації, %
Прискореного зменшення залишкової вартості	$A_{річ} = ЗВ * 2НА_{річ};$ $НА_{річ} = 100\% / ТКВ$	
Кумулятивний	$A_{річ} = АВ * K_{к};$ $K_{к} = n / ТВК$	$K_{к}$ – кумулятивний коефіцієнт; n - кількість років, що залишаються до кінця терміну експлуатації
Виробничий	$A_{міс} = ОВ_{міс} * ВСА;$ $ВСА = АВ / ОВП_{заг}$	$A_{міс}$ — місячна сума амортизації; $ОВ_{міс}$ — фактичний місячний обсяг виробництва продукції; ВСА — виробнича ставка амортизації; $ОВП_{заг}$ — загальний обсяг виробництва продукції (очікуваний)

вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість [23].

За методом прискореного зменшення залишкової вартості річна сума амортизації дорівнює добутку залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється [23].

Кумулятивний метод, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання [23].

Особливістю методів прискореного зменшення вартості об'єкту основних засобів є те, що в перший рік експлуатації списується найбільша сума амортизаційних відрахувань, і з кожним наступним роком вона зменшується, і відповідно в останньому році використання основних засобів буде найменшою.

При застосуванні виробничого методу місячна сума амортизації дорівнює добутку фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів[4]. Застосування саме цього методу дозволяє визначити найточнішу суму прямих витрат на собівартість продукції.

Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу основних засобів призначено субрахунок 131 «Знос основних засобів», на якому узагальнюється інформація про суму зносу основних фондів підприємства. За кредитом субрахунку відображають нарахування амортизації основних засобів, а за дебетом показують зменшення суми зносу. Суму нарахованої амортизації

включають до складу витрат, до яких відносить відповідний необоротний актив [53].

На ТОВ АФ «ЧБГ» застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації для всіх об'єктів основних засобів, який простий у розрахунку і вважається універсальним. Для документального оформлення нарахування амортизації на підприємстві застосовується відомість нарахування амортизації (додаток Ж).

2.4 Облік витрат на поліпшення основних засобів

Запорукою ефективного використання і збільшення строку корисного використання основних засобів є підтримання їх в робочому стані, що досягається за рахунок ремонту, реконструкції та інших комплексів робіт для поліпшення.

Залежно від мети та обсягу необхідних обслуговуючих робіт розрізняють такі комплекси заходів для поліпшення стану необоротних активів :

- технічний огляд;
- технічне обслуговування;
- ремонт;
- модернізація, реконструкція тощо.

Технічний огляд виконує функцію перевірки технічного стану об'єкта основних засобів, а технічне обслуговування спрямоване на попередження понаднормового зносу об'єкта. Всі витрати на проведення таких комплексів заходів враховуються у складі витрат звітного періоду[42].

Ремонт – це комплекс робіт, які спрямовані на підтримання об'єкта основних засобів у працездатному стані чи відновлення їх первісних технічних характеристик, наприклад заміна несправних деталей або інших комплектуючих засобів тощо. Ремонти основних засобів класифікуються за способом проведення ремонту та видом ремонту.

За способом проведення ремонт поділяють на ремонти :

- виконані підрядним способом;
- виконані господарським способом;

– виконані змішаним способом.

За видами ремонту класифікують на :

– поточний (часткова заміна окремих деталей та виконання робіт для доведення об'єктів основних засобів до необхідного експлуатаційного стану);

– капітальний (заміна окремих агрегатів, вузлів та інших важливих комплектуючих засобів, а також проведення робіт, які значно покращують стан активів).

Дані ознаки класифікації прямо впливають на організацію обліку витрат на здійснення ремонтних робіт основних засобів, але водночас у всіх випадках виконання ремонтів витрати на їх проведення є операційними витратами звітного періоду [42].

Модернізація – це процес вдосконалення конструкції з метою підвищення ефективності роботи об'єкта та його продуктивності, який розширяє його технічні властивості до відповідних сучасних вимог і сприяє економії ресурсів та покращенню умов праці.

Реконструкція основних засобів – це комплекс заходів із значних змін в конструкції механізмів об'єктів основних засобів, що проводяться задля збільшення виробничих потужностей і обсягів виробництва продукції, зниження її собівартості, покращення технічного рівня виробничої діяльності.

При здійсненні ремонту підрядним способом такі роботи виконують спеціалізовані організації. Для цього суб'єкт господарювання укладає договір з таким підприємством, що слугує підставою для виконання ремонтних робіт. В договорі зазначають найменування об'єкта, який потребує ремонт, терміни на виконання робіт, умови та порядок розрахунків між підрядником і замовником [42]. Ремонт основних засобів господарським способом може проводитись спеціальним підрозділом підприємства, який спеціалізується на виконанні ремонтних робіт (наприклад – ремонтна бригада), або працівниками, які забезпечують експлуатацію основних засобів. У таблиці 2.10 наведена типова кореспонденція рахунків при виконанні ремонту власними силами і підрядним способом.

Облік витрат на ремонт основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Ремонт підрядним способом			
1	Відображається вартість ремонту основних засобів:		
	– виробничого призначення	23, 91	63
	– адміністративного призначення	92	63
	– що використовуються для збуту продукції	93	63
	– обслуговуючого призначення	94	63
2	Відображається податковий кредит	641	63
3	Відображається оплата підряднику	63	31
Ремонт господарським способом			
1	Витрачені матеріали на ремонт	23, 91, 92, 93, 94	20
2	Нарахована заробітна плата працівникам, які здійснювали ремонт	23, 91, 92, 93, 94	66
3	Нараховані внески на соціальні заходи	23, 91, 92, 93, 94	65
4	Нарахована амортизація необоротних активів, що використовувалися для ремонту	23, 91, 92, 93, 94	13
5	Відображені інші витрати на ремонт	23, 91, 92, 93, 94	37, 68

На ТОВ АФ «ЧБГ» за проведення ремонту основних засобів відповідають працівники, які закріплені за відповідною технікою. Приймання робіт здійснює начальник відділу механізації. Так, відповідно до Акту № 14 приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (додаток І) від 30 червня 2021 року, який використовується підприємством для оформлення ремонту основних засобів, було здійснено ремонт зубової борони McFarlaneWDL-2060-16FA(22095) на суму 21932,78 грн.

У разі виконання ремонту змішаним способом частина робіт здійснюється власними силами, а інша – підрядними підприємствами. При такому способі поєднуються бухгалтерські записи, які використовуються при перших двох способах [42].

Якщо підприємство здійснює реконструкцію, добудову, модернізацію або інші роботи, які збільшують економічні вигоди в майбутньому, то такі дії розцінюються як капітальні інвестиції (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11

Облік витрат на реконструкцію, модернізацію, технічне переоснащення

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	2	3	4
При виконанні робіт підрядним способом			
1	Відображається вартість виконаних підрядником робіт	15	63
2	Відображається податковий кредит	641	63
3	Відображається оплата підряднику за виконані роботи	63	31
4	Включаються витрати на реконструкцію до первісної вартості об'єкта	10	15
При виконанні робіт господарським способом			
1	Витрачені матеріали на реконструкцію	15	20
2	Нарахована заробітна плата працівникам за проведення реконструкції	15	66
3	Нараховані внески на соціальні заходи	15	65
4	Нарахована амортизація необоротних активів, які використовувалися при реконструкції	15	13
5	Відображені інші витрати на реконструкцію	15	68, 37
6	Включені витрати на реконструкцію до первісної вартості об'єкта	10	15

Вони обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». У дебеті цього рахунку відображають понесені витрати від комплексу заходів, спрямованих на поліпшення технічного стану об'єкта основних засобів. Після закінчення відповідних робіт на основі акту на загальну суму поліпшення збільшується первісна вартість активу [42].

На ТОВ АФ «ЧБГ» протягом 2020-2021 років не здійснювалися роботи з реконструкції, модернізації основних засобів.

2.5 Облік вибуття основних засобів на підприємстві

Об'єкт основних засобів може вибувати внаслідок:

- продажу;
- ліквідації після закінчення строку їх корисного використання;
- безоплатної передачі;
- передачі до статутного капіталу інших підприємств (організацій);
- списання через виявлення нестачі.

Відображення вибуття основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку залежить від причини вибуття, форми оплати (таблиця 2.12).

Кожен напрям вибуття основних засобів має свої причини. Одним з найпоширеніших способів вибуття основних засобів є їх реалізація у зв'язку з заміною об'єкта на оновлену модель, зменшенням обсягів або зміною діяльності, необхідністю залучення додаткових коштів [78]. При реалізації об'єкта у ТОВ АФ «ЧБГ» складається Акт приймання-передачі основних засобів спеціально призначеною керівником комісією, до складу якої входять начальник відділу механізації, бригадир комплексної бригади, бухгалтер з обліку виробництва. В акті наводять ту саму інформацію, що при надходженні об'єкта, крім того зазначають його залишкову вартість, причину реалізації. На ТОВ АФ «ЧБГ» протягом 2020-2021 років реалізація основних засобів не здійснювалася.

Облік вибуття основних засобів

№ з/п.	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Реалізація основних засобів, що визнані утримуваними для продажу			
– з наступною оплатою			
1	Переведено об'єкт до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, на суму залишкової вартості	286	10
2	Списано знос об'єкта	131	10
3	Відображено перевищення залишкової вартості об'єкта над справедливою вартістю	946	286
4	Передано основні засоби, утримувані для продажу, покупцю і визнано дохід від реалізації (з ПДВ)	377	712
5	Відображено ПДВ	712	641
6	Списано залишкову або справедливу вартість об'єкта	943	286
7	Списано дохід від реалізації на фінансовий результат	712	79
8	Списано справедливу або залишкову вартість об'єкта на фінансовий результат	79	943
9	Списано перевищення залишкової вартості об'єкта над справедливою вартістю	79	946
10	Відображено фінансовий результат: – прибуток – збиток	70 44	44 79
11	Одержано грошові кошти від покупця	31	377
– з попередньою оплатою			
1	Переведено об'єкт до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, на суму залишкової вартості	286	10
2	Списано знос об'єкта	131	10

1	2	3	4
3	Відображено перевищення залишкової вартості об'єкта над справедливою вартістю	946	286
4	Одержано попередню оплату від покупця (з ПДВ)	311	681
5	Відображено ПДВ	643	641
6	Передано основні засоби покупцю і визнано дохід (з ПДВ)	377	712
7	Списано податкове зобов'язання	712	643
8	Взаємозалік розрахунків	681	377
9	Списано залишкову або справедливу вартість об'єкта	943	286
10	Списано дохід від реалізації на фінансовий результат	712	79
11	Списано справедливу або залишкову вартість об'єкта на фінансовий результат	79	943
12	Списано перевищення залишкової вартості об'єкта над справедливою вартістю	79	946
13	Відображено фінансовий результат: – прибуток – збиток	70 44	44 79
Реалізація основних засобів, що не визнані утримуваними для продажу			
	– з наступною оплатою		
1	Передано основні засоби покупцю і визнано дохід від реалізації (з ПДВ)	377	742
2	Відображено ПДВ	742	641
3	Списано залишкову вартість об'єкта	972	10
4	Списано знос	131	10
5	Списано дохід від реалізації на фінансовий результат	742	79
6	Списано залишкову вартість об'єкта на фінансовий результат	79	972

1	2	3	4
	Відображено фінансовий результат:		
7	– прибуток	79	44
	– збиток	44	79
8	Одержано від покупця	31	377
	– з попередньою оплатою		
1	Одержано попередню оплату від покупця (з ПДВ)	311	681
2	Відображено ПДВ	643	641
3	Передано основні засоби покупцю і визнано дохід (з ПДВ)	377	742
4	Списано податкове зобов'язання	742	643
5	Взаємозалік розрахунків	681	377
6	Списано залишкову вартість об'єкта	972	10
7	Списано знос	131	10
8	Списано дохід від реалізації на фінансовий результат	742	79
9	Списано залишкову вартість об'єкта на фінансовий результат	79	972
	Відображено фінансовий результат:		
10	– прибуток	79	44
	– збиток	44	79
	Безкоштовна передача основних засобів		
1	Списано залишкову вартість об'єкта	977	10
2	Списано знос	131	10
3	Відображено податкове зобов'язання	977	641
4	Списано залишкову вартість та суму ПДВ на фінансовий результат	79	977
	Відображено фінансовий результат:		
5	– збиток	44	79

1	2	3	4
	Ліквідація основних засобів		
1	Списано залишкову вартість об'єкта	976	10
2	Списано знос	131	10
3	Списано різницю між залишковою вартістю об'єкта і справедливою вартістю інвестицій	14	746
4	Відображено податкове зобов'язання	977	641
5	Списані витрати на фінансовий результат	79	977
6	Списано дохід на фінансовий результат	746	79
7	Відображено фінансовий результат: – прибуток	79	44
	– збиток	44	79
	Нестача основних засобів, винні в якій установлені		
1	Списано залишкову вартість об'єкта	977	10
2	Списано знос об'єкта	131	10
3	Для контролю відображено нестачу в позабалансовому обліку	072	
4	Нараховано заборгованість винної особи за відшкодуванням збитків	375	746
5	Списано з позабалансового обліку нестачу, винні в якій установлені		072
6	Отримано відшкодування збитків винною особою	30, 31, 66	375
7	Відображено ПДВ	746	641
8	Відображено різницю в цінах	746	642
9	Списано дохід від відшкодування нестачі на фінансовий результат	746	79
10	Списано нестачу на фінансовий результат	79	977
	Нестача основних засобів, винні в якій не встановлені:		
1	Списано залишкову вартість об'єкта	977	10

1	2	3	4
2	Для контролю відображено нестачу в позабалансовому обліку	072	
3	Списано знос об'єкта	131	10
4	Відображено ПДВ	977	641
5	Списано витрати, пов'язані з нестачею на фінансовий результат	79	977

Ліквідація або списання основних засобів здійснюється у разі недоцільності або неможливості їх подальшого використання. Для визначення непридатності основних засобів до подальшого використання на підприємстві, неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонт, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів керівником підприємства створюється постійно діюча комісія, яка:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям визнання активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів з експлуатації, вносить пропозиції щодо їх відповідальності;
- визначає можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, організаціям та установам або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при демонтажі, встановлює їх кількість і вартість;
- складає та підписує акти на списання [35].

У ТОВ АФ «ЧБГ» за наказом директора Базі В.М. до складу такої комісії входять головний інженер, головний агроному, бухгалтер з обліку виробництва.

Ліквідація об'єкта може бути як повною, так і частковою. При проведенні ліквідації комісія ТОВ АФ «ЧБГ» складає Акт на списання основних засобів (додаток Л) або Акт на списання автотранспортних засобів (додаток М). Так, відповідно до Акту на списання основних засобів № 66 від 30 листопада 2021 року відбулося списання завантажувача сівалок ЗС-30М внаслідок його повного зносу.

При безоплатній передачі об'єкта основних засобів іншому підприємству дохід дорівнює нулю, а залишкову вартість об'єкта основних засобів та витрати, пов'язані з такою передачею, відображають за дебетом субрахунку 976 [64].

У ТОВ АФ «ЧБГ» протягом 2020-2021 років операції з безкоштовної передачі основних засобів, їх внеску до статутного фонду інших підприємств не відбувалися.

З'ясувавши порядок ведення обліку основних засобів у ТОВ АФ «ЧБГ» протягом 2020-2021 років, можна зробити висновок про те, що дане підприємство володіє основними засобами, серед яких: будинки, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар та інші основні засоби. Облік основних засобів на підприємстві відбувається з використанням рахунків, передбачених Планом рахунків бухгалтерського обліку. Документальне оформлення операцій з руху основних засобів на підприємстві здійснюється із застосуванням типових форм первинних документів, передбачених наказом № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Проте, варто відзначити, що частина реквізитів документів не заповнюється, що є порушенням вимог чинного законодавства. Пооб'єктний облік основних засобів здійснюється з використанням інвентарних карток, які складаються в бухгалтерії підприємства в електронному вигляді. Для обліку основних засобів за матеріально-відповідальними особами застосовуються інвентарні списки. В цілому облік основних засобів у ТОВ АФ «ЧБГ» забезпечує надання повної, достовірної та об'єктивної інформації для забезпечення їх ефективного використання. З метою удосконалення обліку підприємству доцільно розробити первинні документи з обліку основних засобів, враховуватимуть особливості діяльності підприємства та будуть містити всі реквізити, передбачені діючими нормативними актами.

РОЗДІЛ 3 АУДИТ І АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Мета, завдання, джерела інформації та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту і аналізу основних засобів підприємства

Основні засоби є базою для діяльності будь-якого підприємства, оскільки від них залежить ефективність виробництва і робота суб'єкта господарювання загалом. Через роль основних фондів у процесі господарської діяльності управлінський апарат підприємств зацікавлений в отриманні надійної й правдивої інформації про їх стан і використання. Для задоволення таких інформаційних потреб адміністративного персоналу аудит основних засобів є важливою процедурою.

Аудит – не просто перевірка, яку потрібно боятися через можливість викриття порушень ведення обліку і господарської діяльності, це метод контролю, що допомагає зробити роботу підприємства ефективнішою і в майбутньому збільшити прибуток суб'єкта господарювання і його ліквідність.

В умовах війни особливо важливо ефективно використовувати уже наявні ресурси та резерви підприємства. Раціональне використання необоротних активів у своїй діяльності допоможе суб'єкту господарювання зменшити собівартість продукції, а також продовжити термін корисного використання основних фондів, що є визначальним чинником у даний час. Тому необхідно, щоб кожен працівник на підприємстві став внутрішнім аудитором і міг контролювати стан основних засобів та ефективно їх використовувати.

Аудит основних засобів проводиться для того, щоб впевнитися у правильності та своєчасності оформлення первинних документів, відповідності облікових даних про наявність та рух основних засобів реальним даним, правильності відображення в обліку та звітності операцій з основними засобами, відповідності методик обліковій політиці та чинному законодавству (рисунок 3.1, 3.2).

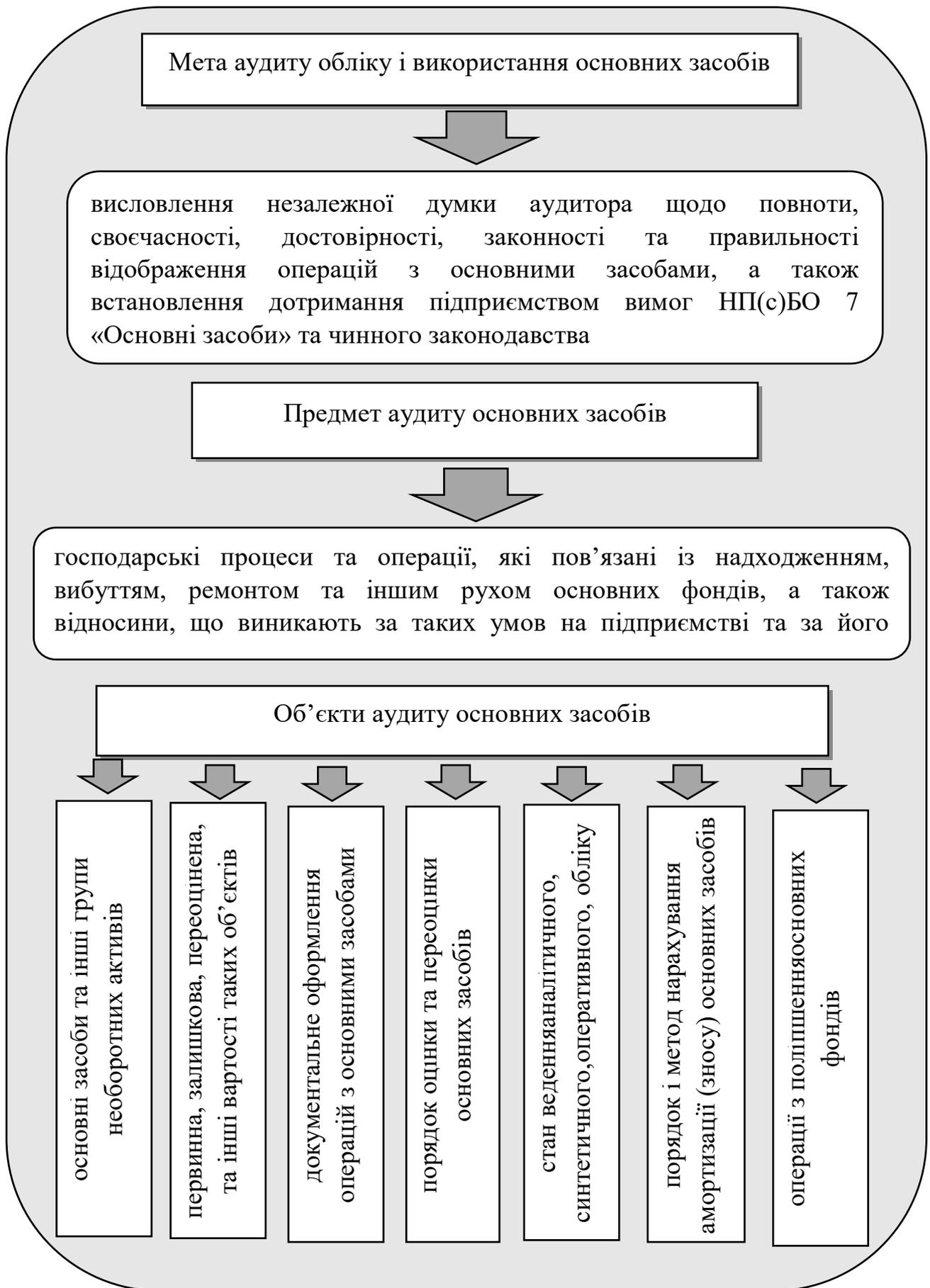

Рисунок 3.1 – Мета, предмет та об'єкти аудиту основних засобів

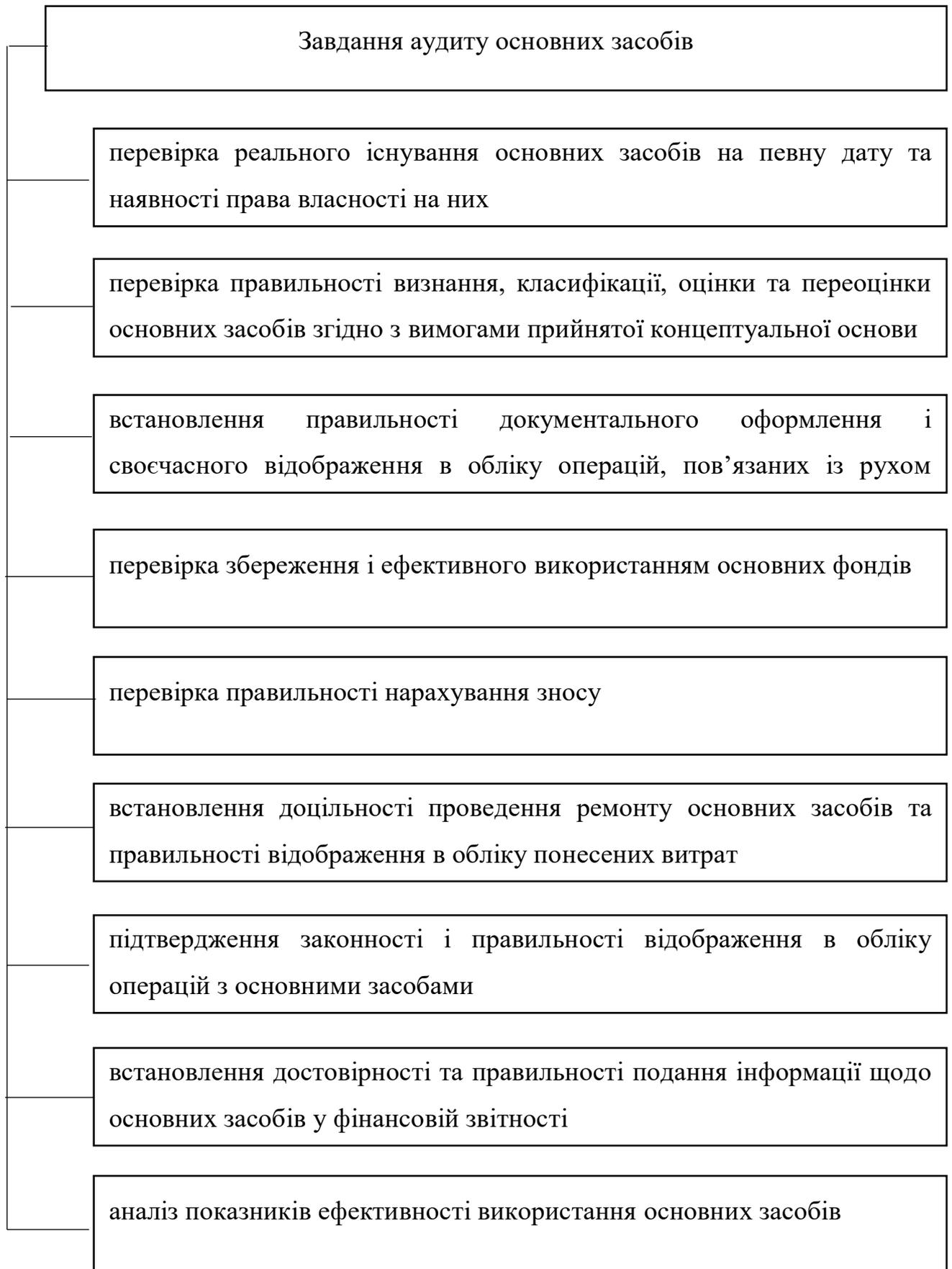

Рисунок 3.2 – Завдання аудиту основних засобів [32]

Для вирішення завдань аудиту перед початком перевірки спеціаліст може провести опитування керівництва підприємства, яке замовило перевірку. Проведення такого опитування спонукає аудитора до здійснення додаткових аудиторських процедур і використання інших методів, оскільки може виникнути необхідність отримання даних стосовно потенційних угод, наявності застав або претензій, судових позовів. Для зручності і повноти отримання інформації спеціалісту аудиторської служби необхідно на окремому аркуші надати керівництву підприємства-клієнта перелік тестових питань, відповіді на які аудитору потрібно отримати для ефективною, об'єктивною, повноцінною перевірки обліку основних засобів за період, що перевіряється [39]. До переліку питань, які надаються керівництву підприємства, що перевіряється, можуть входити наступні:

1. За ким закріплюється ведення обліку основних засобів на підприємстві?
2. Чи розроблено на підприємстві посадову інструкцію для бухгалтера з обліку основних засобів?
3. Чи закріплені матеріально відповідальні особи за збереженням основних засобів?
4. Чи укладено договори з матеріально відповідальними особами, які несуть відповідальність за збереження основних засобів?
5. Чи проводиться інвентаризація основних засобів у передбачених законодавством випадках?
6. Чи відбувається перевірка правильності віднесення об'єктів до складу основних засобів?
7. Яким методом нараховується амортизація основних фондів у бухгалтерському та податковому обліку?
8. Чи перевіряється правильність нарахування амортизації основних засобів відповідно до обраного методу?
9. Чи здійснюється переоцінка основних засобів і як оформлюються її результати?
10. Які первинні документи використовуються для оформлення операцій з надходження та вибуття основних засобів [72]?

11. Хто дає дозвіл на списання основних засобів?;

12. Чи визначені в обліковій політиці підприємства умови розподілу витрат, пов'язаних з поліпшенням основних засобів [91]?

Аудит основних засобів потребує великої кількості інформації для загального ознайомлення з суб'єктом господарювання, зокрема, це дані про склад основних засобів, їхні різновиди, рівень забезпеченості підприємства основними фондами, ступінь їхнього зносу, місцезнаходження, матеріальну відповідальність за них, їхні технічні характеристики [72]. Отримати таку інформацію можна з наступних джерел:

- наказ про облікову політику підприємства;
- розпорядчі документи директора підприємства щодо передавання об'єктів основних засобів в експлуатацію (наказ, розпорядження, акт, службова записка);
- статут та інші засновницькі документи;
- первинні документи бухгалтерського обліку, які відображають надходження, вибуття, ремонт, реконструкцію та інших рух основних засобів;
- Головна книга, форми річної звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал; Примітки до річної фінансової звітності);
- контракти, угоди про оренду, страхові поліси, кошториси та завдання чи плани капітального ремонту основних засобів, відповідні облікові відомості, журнали та інші звітні форми [28].

Крім того, приймаються до уваги положення законодавчо-нормативно актів, які регламентують облік основних засобів (таблиця 3.1).

При здійсненні перевірки, аудитор самостійно визначає методи його проведення та послідовність у відповідності до чинного законодавства, стандартів аудиту та умов договору із замовником. Аудитор має право на доступ до всіх необхідних йому документів. На його вимогу керівництво та працівники організації-замовника аудиту мають надавати всі потрібні пояснення, влаштовувати контрольні заміри, огляди, з'ясування стану та наявності об'єктів основних засобів, що підлягають перевірці.

Законодавче-нормативно забезпечення аудиту основних засобів

Назва нормативно-правового акту	Характеристика нормативно-правового акту
1	2
Податковий кодекс України[3]	Визначає : – перелік податків і зборів, що сплачуються в Україні та порядок їх адміністрування; – платників податків та зборів, а також їх права та обов'язки; – відповідальність за порушення норм податкового законодавства; – компетенцію та обов'язки контролюючих органів.
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [6]	Визначає : – мету, принципи, валюту бухгалтерського обліку і фінансової звітності; – організацію та ведення бухгалтерського обліку; – методикау ведення первинних облікових документів та реєстрів бухгалтерського обліку; – загальні вимоги до фінансової звітності.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [27]	Розкриває мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності, а також вимоги до визнання і розкриття її елементів.
П(С)БО 7 «Основні засоби» [23]	Характеризує методологічні засади формування в обліку інформації про основні засоби і розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [22]	Розкриває методологічні основи формування в обліку інформації про фінансові інвестиції та спільну діяльність, її розкриття у примітках до фінансової звітності.

1	2
П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [25]	Характеризує правила формування бухгалтерської інформації про фінансові інструменти та розкриття такої інформації у звітності.
П(С)БО 14 «Оренда» [24]	Визначає облік оренди необоротних активів у орендаря і орендодавця, а також розкриття інформації про оренду в фінансовій звітності.
П(С)БО 15 «Дохід» [20]	Характеризує визнання, класифікацію та оцінку доходу та розкриває інформацію про доходи у примітках до фінансової звітності.
П(С)БО 16 «Витрати» [21]	Розкриває склад та визнання витрат, а також інформацію про них у фінансовій звітності.
Положення про інвентаризації активів та зобов'язання [35]	Визначає організацію, основні правила, порядок проведення інвентаризації активів та зобов'язань, перевірку та оформлення її результатів.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення в обліку, зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності.
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [34]	Визначає систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку для відображення господарських операцій і накопичення інформації про діяльність підприємства, необхідної користувачам для прийняття рішень.

Управлінню основними засобами підприємства, крім аудиту основних засобів, сприяє й аналіз їх використання, який здійснюється з метою визначити

забезпечення основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення їх віддачі. За допомогою аналізу основних засобів вирішуються наступні завдання (рисунок 3.3).

Рисунок 3.3 – Завдання аналізу ефективності використання основних засобів

Для проведення економічного аналізу основних засобів застосовують ті ж самі джерела інформації, що й при проведенні аудиту.

Для забезпечення максимальної точності та корисності аналізу, він має відповідати наступним принципам:

1. Комплексність – варто всебічно аналізувати основні засоби, враховуючи всі структурні підрозділи та сторони діяльності підприємства.

2. Системний підхід – основні засоби розглядають як складну динамічну систему, елементи якої певним способом пов'язані між собою та із зовнішнім середовищем.

3. Об'єктивність, точність – аналізу підлягає лише достовірна, перевірена інформація, що відображає об'єктивну реальність, а висновки повинні обґрунтовуватися точними аналітичними розрахунками. Із цієї вимоги випливає необхідність постійного удосконалення організації обліку, внутрішнього і зовнішнього аудиту, а також методики аналізу з метою підвищення точності і достовірності розрахунків.

4. Дієвість – практичне застосування висновків, отриманих в ході аналізу. Варто вчасно інформувати керівництво підприємства про виявлені недоліки, прорахунки й упущення в роботі, розробляти конкретні заходи, коригувати та уточнювати планові дані.

5. Плановість – аналіз основних засобів варто проводити систематично у відповідності з планом, дотримуючись чіткого розподілу обов'язків між його виконавцями та здійснювати контроль за проведенням.

6. Оперативність – потрібно швидко і чітко проводити аналіз основних засобів, приймати на його основі управлінські рішення і втілювати їх у діяльності підприємства.

Методологія аналізу економічної ефективності використання основних засобів передбачає визначення та розробку показників, коефіцієнтів, динамічних рядів; збір інформації та створення бази даних; аналіз та оцінку наявного стану, структури та потреби в основних засобах для комплексної оцінки діяльності підприємств; виявлення резервів збільшення обсягів виробництва продукції, а також вибір методів та способів аналізу.

До методичних прийомів узагальнення результатів аналізу основних засобів підприємства належать: прийоми систематизації отриманих результатів, їх групування та узагальнення; визначення втрачених можливостей і обчислення обсягу невикористаних резервів; визначення напрямів і розробка економічно обґрунтованих заходів щодо підвищення ефективності діяльності; прийняття управлінських рішень і контроль за їх використанням.

3.2 Методика аудиту операцій з основними засобами

Аудит певного виду активів, зобов'язань, власного капіталу має свої особливості і методики. Так, аудит основних засобів потребує його чіткого планування, розподілу перевірки на декілька етапів та досягнення на кожному з них цілей, які були поставлені на початку аудиторської процедури.

План аудиту в основному має три етапи :

1. Підготовчий.
2. Основний.
3. Заключний.

На підготовчому етапі відбувається ознайомлення з діяльністю суб'єкта господарювання, проводиться оцінка системи внутрішнього контролю підприємства, рівня суттєвості. Також на цій стадії в залежності від обсягу роботи призначають аудиторську групу або аудитора для проведення перевірки та складають програму аудиту [39].

Основний етап представляє собою саму незалежну аудиторську перевірку достовірності звітності щодо основних засобів суб'єкта господарювання, їх стану. На цьому етапі визначається відповідність обліку основних засобів законодавчим вимогам та статутним документам, достовірність даних первинного обліку про формування та використання таких активів; проводиться перевірка повноти та своєчасності відображення в облікових документах та фінансовій звітності операцій, пов'язаних з рухом основних засобів, а також арифметичні розрахунки сум ПДВ, амортизації.

На заключному етапі узагальнюються результати аудиторської перевірки, а саме аналіз порушень, зловживань, якщо такі були виявлені, оформлення підсумкових документів. При виявленні порушень проводиться узгодження таких явищ з управлінським персоналом та визначаються шляхи їх виправлення. Останньою стадією аудиторської перевірки є складання аудиторського звіту, акту наданих послуг.

При підготовці до аудиту особливу увагу слід приділити складанню програми такої перевірки (таблиця 3.2). Правильно структурований обсяг роботи

Програма аудиту основних засобів

№	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Терміни	Індекс РД
1	2	3	4	5
1	Перевірка умов визнання основних засобів при їх надходженні активами			РД-1
2	Перевірка права власності на основні засоби			РД-2
3	Перевірка правильності визначення первісної вартості основних засобів при їх надходженні			РД-3-1 РД-3-2 РД-3-3
4	Перевірка правильності віднесення основних засобів до відповідних класифікаційних груп			РД-4
5	Перевірка повноти оприбуткування основних засобів при їх надходженні			РД-5
6	Перевірка достовірності визначення строку корисної експлуатації			РД-6
7	Перевірка правильності визначення ліквідаційної вартості основних засобів			РД-7
8	Перевірка правильності визначення результатів дооцінки і уцінки			РД-8
9	Перевірка правильності відображення дооцінки і уцінки у регістрах обліку			РД-9
10	Перевірка правильності нарахування амортизації			РД-10
11	Перевірка правильності відображення нарахованої амортизації на рахунках обліку, в облікових регістрах, фінансовій звітності			РД-11

1	2	3	4	5
12	Перевірка правильності визначення витрат на поліпшення, правильності відображення в регістрах обліку			РД-12
13	Перевірка правильності відображення в обліку зменшення, збільшення корисності основних засобів			РД-13
14	Перевірка правильності обліку орендованих основних засобів			РД-14
15	Перевірка правильності обліку основних засобів, зданих в оренду			РД-15
16	Перевірка правильності обліку вибуття основних засобів			РД-16
17	Перевірка правильності відображення в обліку операцій обміну основних засобів на подібні активи			РД-17
18	Перевірка правильності відображення в обліку операцій обміну основних засобів на неподібні активи			РД-18
19	Перевірка оподаткування операцій з руху основних засобів			РД-19
20	Перевірка відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку			РД-20
21	Перевірка узгодженості показників фінансової звітності з даними синтетичного обліку, обліковими регістрами			РД-21-1 РД-21-2 РД-21-3
22	Узагальнення результатів аудиту			РД-22
23	Оформлення аудиторського звіту, акту виконаних робіт			РД-24

дає змогу ефективно проводити процес перевірки для подальшого формування аудиторського звіту.

Для перевірки правильності оприбуткування основних засобів аудитор може використовувати метод порівняння даних обліку з даними, які відображені в первинній документації. Для такої перевірки потрібно з'ясувати наступне:

- якими шляхами відбулося надходження основних фондів на підприємство (придбання за грошові кошти; будівництво (підрядним чи господарським способами); надходження як внесок засновниками до статутного капіталу; безоплатне одержання та інші шляхи);

- чи створена і функціонує на підприємстві комісія з приймання основних засобів, і чи оформлюються результати дій такої комісії;

- чи були оформлені належні договори купівлі-продажу при придбанні відповідного об'єкта основних засобів;

- чи відповідає первісна вартість основних фондів, яка зазначається в актах приймання-передачі вимогам НП(с)БО 7 «Основні засоби»;

- чи є на підприємстві призначені особи, які відповідають за збереження об'єктів основних фондів, та чи укладені договори про матеріальну відповідальність таких осіб.

При перевірці надходження основних засобів аудитор повинен перевірити правильність нарахування ПДВ під час придбання основних засобів.

Одним із робочих документів аудитора є документ для перевірки правильності визначення первинної вартості при їх надходженні (придбаних за плату) (таблиця 3.3). Метою складання такого робочого документа є отримання впевненості у правильності визначення первісної вартості основних засобів, а завданням — визначення вибірки для перевірки правильності первісної оцінки за первинними документами арифметичним методом.

РД-3-1. Перевірка правильності визначення первісної вартості при їх надходженні

Об'єкт основних засобів	Первісна вартість за даними обліку	Первісна вартість за даними аудиту							Відхилення
		Сплачена сума	Реєстраційні збори	Мито	Суми непрямих податків	Страховання ризиків	Інші витрати	Разом	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ноутбук	29616,66	29616,66	-	-	-	-	-	29616,66	-

Наступним документом на аудиторську процедуру є документ для перевірки правильності визначення первісної вартості при їх безоплатному надходженні (таблиця 3.4). Він складається з метою отримання достатньої впевненості у правильності визначення первісної вартості безоплатно отриманих об'єктів основних засобів. Цей документ зручний у використанні для перевірки первинної вартості безоплатно отриманих основних фондів методом документальної і арифметичної перевірки.

Таблиця 3.4

РД-3-2. Перевірка правильності визначення первинної вартості при їх безоплатному надходженні

Об'єкт основних засобів	За даними обліку			За даними аудиту			Відхилення
	Справедлива вартість	Інші витрати	Разом	Справедлива вартість	Інші витрати	Разом	
1	2	3	4	5	6	7	8
Ноутбук	29616,66	-	29616,66	29616,66	-	29616,66	-

При перевірці правильності визначення первісної вартості основних засобів які створені власними силами слід використовувати робочий документ у вигляді таблиці 3.5. Мета його складання - переконатися у правильності визначення первісної вартості основних засобів, які створені власними силами. Завданням є перевірка правильності визначення первинної вартості основних фондів створених власними силами відповідно НП(с)БО 16 "Витрати".

Таблиця 3.5

РД-3-3. Перевірка правильності визначення первинної вартості при створенні власними силами

Об'єкт основних засобів	Прямі матеріальні витрати	Прямі витрати на оплату праці	Інші прямі витрати	Змінні ЗВВ	Постійні розподілені ЗВВ	Первинна вартість за даними обліку	Первинна вартість за даними аудиту	Відхилення
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Гараж	78000	16400	80000	48000	9600	232000	232000	-

Наступним важливим етапом аудиторської процедури основних засобів є перевірка правильності нарахування зносу (амортизації) основних фондів. Починаючи перевірку правильності і своєчасності нарахування амортизації, аудитор має визначити, які методи застосовує бухгалтер при нарахуванні амортизації. Метод нарахування амортизації підприємство обирає самостійно і він обов'язково зазначається в обліковій політиці суб'єкта господарювання.

Крім того, аудитор повинен перевірити :

- чи на всі об'єкти нараховується амортизації (крім землі);
- чи нараховується знос зважаючи на рух об'єктів;
- чи враховується при розрахунку амортизації строк корисного використання та ліквідаційну вартість об'єктів;

– чи існують на підприємстві такі явища, коли нарахування амортизації продовжується на повністю амортизовані об'єкти;

– чи правильно відносяться суми амортизації до складу відповідних витрат.

При виборі робочого документа для перевірки правильності нарахування амортизації аудитор повинен зважати на обраний метод, який застосовується на підприємстві. У ТОВ АФ «ЧБГ» використовується прямолінійний метод і приклад робочого документа перевірки нарахування амортизації за ним зображений в таблиці 3.6. Метою такого документа є визначення арифметичної правильності нарахування амортизації відповідно прямолінійного методу нарахування амортизації, перевірка правильності визначення амортизованої вартості, відповідності методу амортизації до П(С)БО 7 "Основні засоби", Наказу про облікові політику.

Таблиця 3.6

РД-10. Перевірка правильності нарахування амортизації

Назва об'єкту основних засобів	Розрахунок річної суми амортизації			Сума зносу з початку експлуатації об'єкта, грн.	Балансова вартість об'єкта (гр.2 – гр.4), грн	Розрахунок за даними обліку	Відхилення
	Амортизована вартість, грн.	Очікуваний строк корисної експлуатації, роки	Річна сума амортизації (гр.2/ гр.3), грн.				
1	2	3	4	5	6	7	8
Холодильник	2600	10	260	1938,83	671,37	671,37	-

При наявності відхилень потрібно визначити суми надмірно нарахованої або недонарахованої амортизації за всіма фактами і встановити, як це вплинуло на собівартість продукції та фінансові результати, податкові наслідки, виявити причини порушень та винних у цьому осіб, запропонувати заходи з недопущення подібних недоліків у майбутньому. У процесі аудиторської перевірки треба

рекомендувати адміністрації підприємства внести відповідні зміни в дані бухгалтерського обліку й звітність.

Аудиторську перевірку з питань ремонту та поліпшення потрібно починати з перевірки правильності складання планів ремонтів і кошторисно-технічної документації. Під час здійснення аудиту ремонту об'єктів основних засобів необхідно перевірити правильність складання плану, який формується за різновидами основних фондів, які підлягають поліпшенню, в грошовому вимірі, зважаючи на систему планово-попереджувальних ремонтів, яка розроблена на підприємстві з урахуванням умов експлуатації основних засобів, їх технічних характеристик та інших причин. Ця система повинна передбачати обслуговування основних засобів, їх поточний, капітальний ремонт. План ремонту й система планово-попереджувального ремонту мають бути затверджені керівником підприємства.

Робочий документ аудитора для перевірки витрат, які пов'язані з поліпшенням наведено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

РД-12. Перевірки витрат, пов'язаних з поліпшенням основних засобів

Витрати пов'язані з поліпшенням ОЗ	Спосіб виконання робіт	Відображення в обліку								
		Відображення в обліку			Кошторисна документація		Акти виконаних робіт		Приймально-здавальні акти	
		Дата	Розрахунок	Сума	Дата	Сума	Дата	Сума	Дата	Сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ремонт зубової борони	госп.	30.06.21		21932,77			30.06.21	21932,77		

Одним із основних завдань аудитора, який перевіряє операції з поліпшення і ремонту основних засобів, є перевірка правильності відображення в обліку витрат на їх проведення. Обов'язково потрібно з'ясувати, чи включаються витрати з поліпшення об'єкта, які призводять до збільшення економічних вигід, до первісної вартості основного засобу (модернізація, реконструкція, добудова, дообладнання тощо). Але інші витрати, які здійснюються з метою підтримання об'єкта в робочому стані, повинні бути включені до складу витрат підприємства. Також аудитор повинен перевірити документи, що є підставою для проведення ремонту (плани, дефектні відомості, кошториси) та здійснений запис про проведений ремонт в інвентарній картці [52].

Під час проведення перевірки правильності планування капітальних ремонтів варто звернути увагу, чи немає випадків розпорошення грошових коштів за чисельними об'єктами, чи направлені грошові кошти насамперед на перехідні об'єкти. Звертають увагу на якість кошторисно-технічної документації. Зокрема, чи використовувались під час її складання дійсні договірні ціни, норми витрат, тарифи й розцінки, прейскуранти й калькуляції, встановлені для робіт із капітального ремонту. Далі необхідно перевірити, чи виконані за період перевірки план із поточного й капітального ремонту в натуральних показниках. Якщо за окремими об'єктами план не виконано або взагалі за ним не починали ремонтні роботи, необхідно встановити причини й винних осіб. На підставі первинних документів потрібно впевнитися, чи оприбутковані за обліком матеріальні цінності, отримані у процесі розробки об'єктів, призначених для капітального ремонту. Особливо ретельно аудитор повинен перевірити не тільки повноту їхнього оприбуткування, але й достовірність оцінки [52].

При перевірці стану основних засобів підприємства важливе місце займає перевірка вибуття таких активів внаслідок продажу, ліквідації, списання через моральний чи фізичний знос та з інших причин. Під час аудиту операцій, які пов'язані із вибуттям основних засобів, перевіряється правильність оформлення та своєчасність відображення таких операцій на рахунках бухгалтерського обліку, законність списання витрат, повнота оприбуткування цінностей, які надійшли від ліквідації об'єкта, та їхнє відображення в обліку (таблиця 3.8).

РД-16. Перевірка правильності вибуття основних засобів

Інв. номер	Назва об'єкту основних засобів	Первісна вартість	Дата руху основних засобів		Нарахована сума зносу	Причини списання основних засобів
			Введення	Вибуття		
1	2	3	4	5	6	7
61	Завантажувач сівалок	65800	31.10.08	30.11.2021	65800	повний знос

Перевірка правильності оформлення вибуття основних засобів проводиться шляхом порівняння даних із первинними документами. Аудитор повинен з'ясувати причини вибуття і звірити з первинними документами такий факт вибуття, а також перевірити за накладними оприбуткування придатних для використання матеріалів, які надійшли внаслідок ліквідації (списання). Окрему увагу слід приділити вибуттю необоротних активів через крадіжки, пожежі, стихійні лиха та інші непередбачувані обставини і перевірити, чи здійснюється відшкодування винними особами і за якими цінами це відбувається.

Наприкінці перевірки аудитор, дотримуючись вимог П(С)БО 7 «Основні засоби», має впевнитися, що в Примітках до річної фінансової звітності в повному обсязі висвітлено таку інформацію: наявність і рух основних засобів у звітному періоді; вартість (первісна чи переоцінена), за якою основні засоби відображені у балансі; переоцінка основних засобів, їхнє вибуття, сума амортизації, нарахована за рік тощо.

На заключному етапі аудитор складає висновок стосовно відповідності чинному законодавству та розпорядчим документам стану обліку основних засобів, де зазначає порушення, які були знайдені під час перевірки, а також проводить консультації з керівництвом підприємства щодо шляхів їх вирішення.

В ході перевірки аудитор може виявити ряд поручень (рисунок 3.4).

У ТОВ АФ «ЧБГ» аудиторська перевірка протягом 2020-2021 років не проводилась.

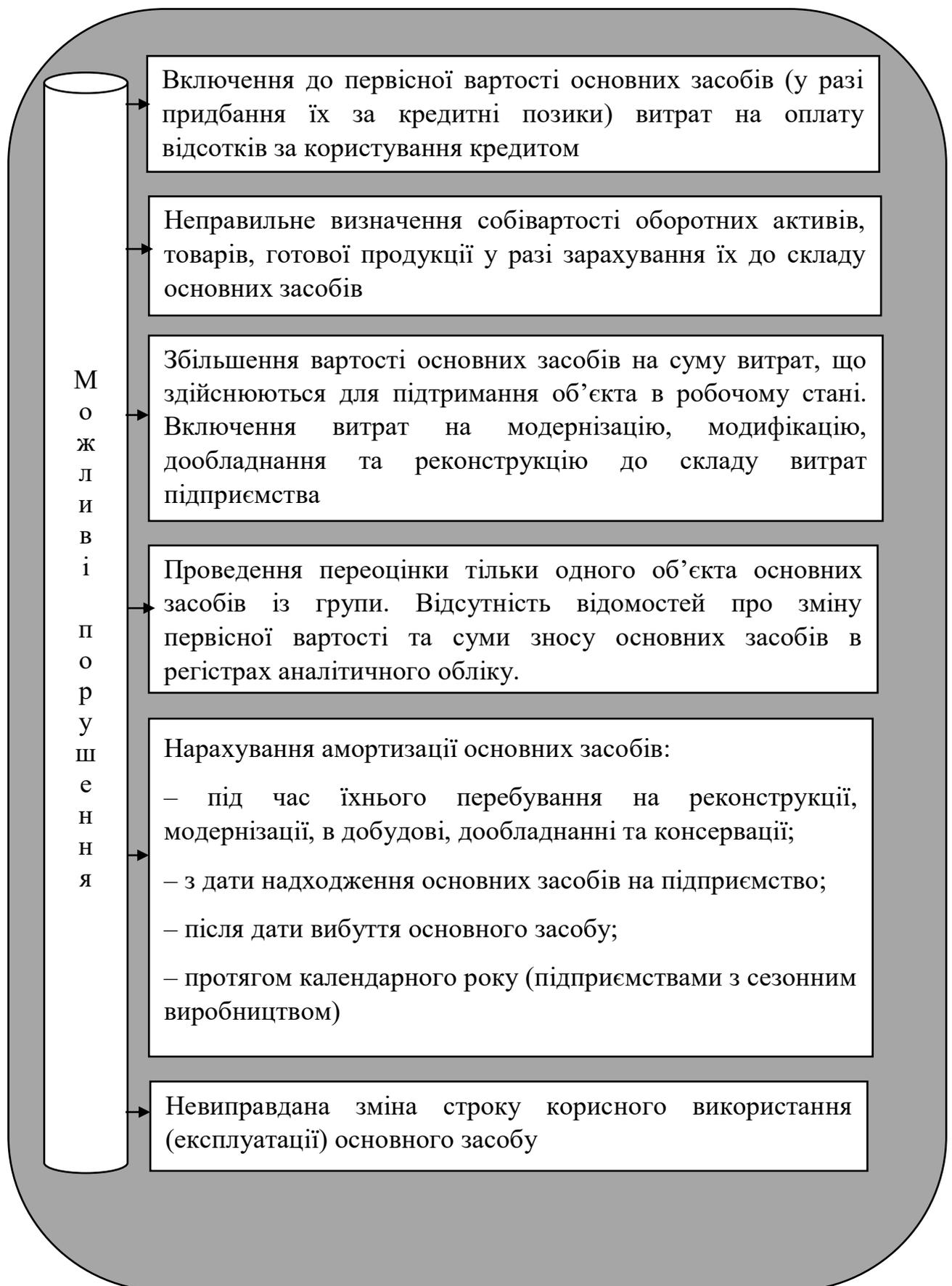

Рисунок 3.4 – Порухення, що можуть виявлені під час аудиту основних засобів

Однак аналізуючи організацію обліку основних засобів на підприємстві, можна відзначити, що в цілому він відповідає вимогам чинного законодавства. Оприбуткування основних засобів, що надійшли внаслідок придбання, здійснюється в повному обсязі і у відповідності до первинних документів, що підтверджують витрати на їх придбання. Первісна вартість основних засобів станом на 31.12.21 р. становила 85334 тис. грн.

Аналітичний та синтетичний облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів здійснюється відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби».

Амортизація на всі об'єкти нараховується прямолінійним методом. Метод нарахування амортизації протягом періоду, що розглядається, не змінювався. Відхилень між даними обліку і розрахунком, проведеним в ході аналізу не виявлено.

Заходи з поліпшення основних засобів здійснюються господарським способом і відображаються на підставі відповідних своєчасно оформлених первинних документів в повному обсязі. Проте, на підприємстві відсутній план проведення ремонтних робіт, кошториси на проведення ремонтних робіт не складаються.

Оформлення вибуття об'єктів відбувається своєчасно, витрати списуються відповідно до законодавства, оприбуткування цінностей здійснюється в повному обсязі. Всі випадки ліквідації основних засобів є економічно доцільними і обґрунтованими.

Показники фінансової звітності про наявність і рух основних засобів, та їх знос відповідають даним первинного обліку і облікових регістрів.

3.3 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів товариства з обмеженою відповідальністю агрофірма «ЧБГ» за 2020-2021 роки

Підприємства будь-якої галузі хочуть примножувати свій прибуток, і одним із методів можливого збільшення позитивного фінансового результату є виявлення в результаті економічного аналізу та використання наявних резервів. Аналізуючи технічний стан і використання основних засобів, управлінський

апарат може отримати інформацію про неефективне використання необоротних активів, що призводить до завищення собівартості реалізованої продукції і відповідно зниження прибутку підприємства, вирішення такої проблеми дозволить отримувати більший позитивний фінансовий результат .

Починаючи аналіз основних засобів, необхідно визначити забезпеченість ними господарюючого суб'єкта. Для цього потрібно з'ясувати динаміку, структуру і склад основних засобів на підприємстві (таблиця 3.9).

Таблиця 3.9

Склад і структура основних фондів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках

Назва групи основних засобів	Джерело	Наявність на кінець року (за первісною (переоціненою) вартістю)			
		2020 рік		2021	
		Сума , тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %
1	2	3	4	5	6
Усього основних засобів	Ф. 5 р. 260	69404	100%	85334	100%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	Ф. 5 р. 120	8038	11,58%	10007	11,73%
Машини та обладнання	Ф. 5 р. 130	54177	78,06%	66807	78,29%
Транспортні засоби	Ф. 5 р. 140	6898	9,94%	8229	9,64%
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	Ф. 5 р. 150	231	0,33%	231	0,27%

Як свідчать дані таблиці 3.8, протягом 2020-2021 років у ТОВ АФ «ЧБГ» вартість основних засобів зросла на 15930 тис. грн. При цьому склад і структура основних засобів (рисунок 3.5, 3.6) не зазнали суттєвих змін. Найбільшу частку основних засобів підприємства складають машини та обладнання. Оскільки ТОВ АФ «ЧБГ» здійснює свою діяльність в сільськогосподарській галузі і потребує

значної кількості тракторів, комбайнів та іншої техніки, така структура основних засобів є позитивною.

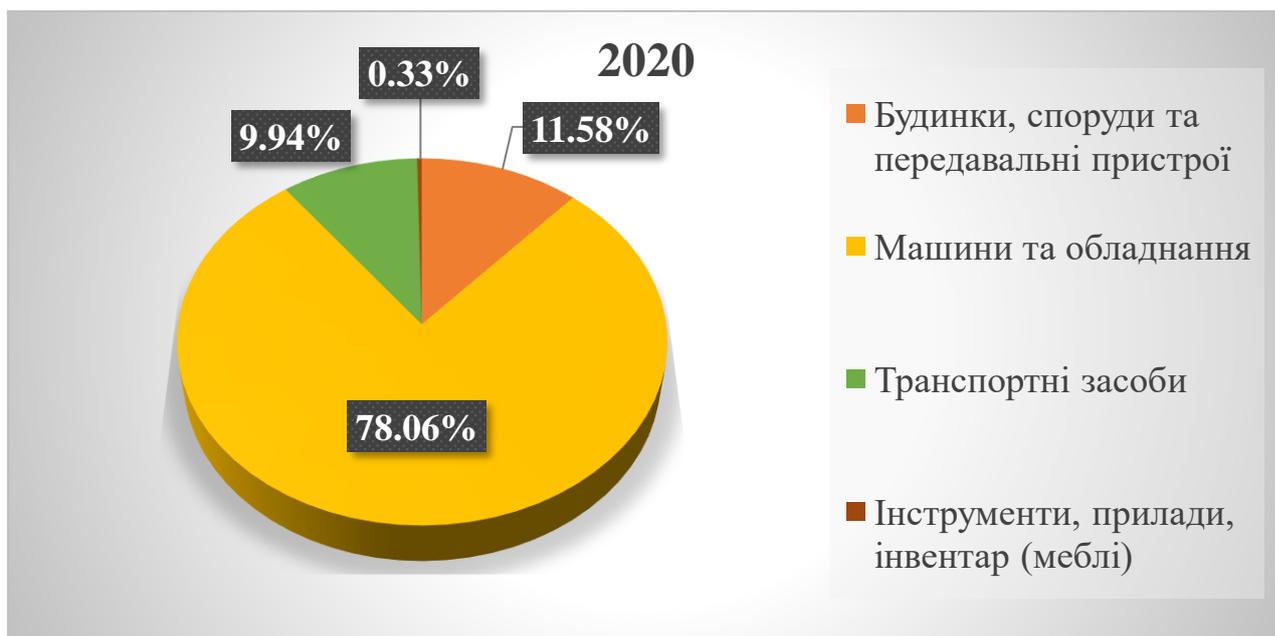

Рисунок 3.5 – Структура основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020 р.

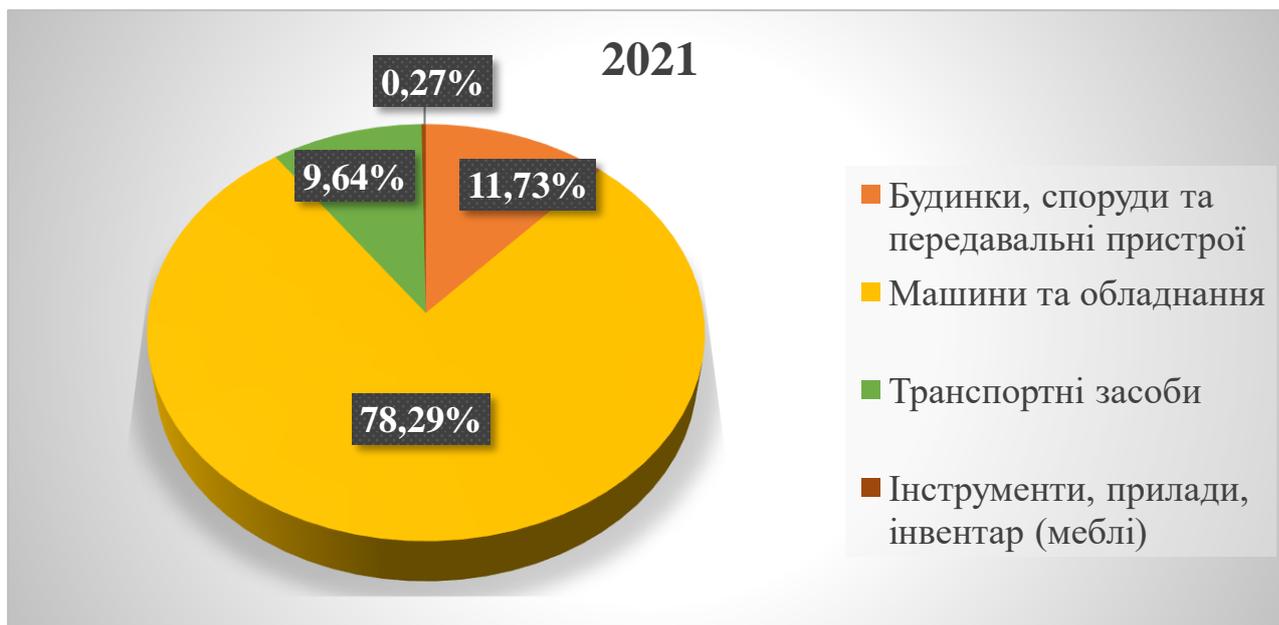

Рисунок 3.6 – Структура основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2021 році

Для підтримки нормальних умов виробництва продукції та зростання його ефективності основні засоби повинні бути у відповідному технічному стані. І аналіз стану та руху основних фондів дає інформацію про цей показник. Для такого аналізу потрібно розраховувати наступні показники :

- коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт оновлення;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт приросту.

Аналіз цих показників наведений в таблиці 3.10.

Коефіцієнт придатності характеризує частку залишкової вартості основних засобів від їх первісної вартості на певну дату. Чим вищий цей показник, тим технічний стан основних фондів вважається кращим. Коефіцієнт придатності основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» відповідає нормі і за досліджуваний період показав позитивну динаміку.

Коефіцієнт приросту основних фондів визначає приріст основних засобів на певний період. Позитивною динамікою вважається збільшення такого коефіцієнту протягом 2020-2021 років на 0,074. На підприємстві спостерігається значний приріст об'єктів основних засобів і відповідного коефіцієнта за період, що аналізується, що є позитивним. Це зумовлено надходженням у 2021 році на підприємство основних засобів на суму 19115 тис. грн.

Коефіцієнт оновлення характеризує інтенсивність оновлення основних засобів або показує частку введених в дію основних фондів за певний період в структурі первісної (переоціненої) вартості таких активів на кінець періоду. У ТОВ АФ «ЧБГ» він за 2020-2021 роки зріс на 0,081 за рахунок надходження будівель, споруд, передавальних пристроїв; машин, обладнання та транспортних засобів, що також є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт зносу визначають для оцінки технічного стану основних засобів на підприємстві. Чим менше значення показника, тим вважається кращим технічний стан об'єктів основних фондів, оскільки цей коефіцієнт показує, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукцію. У 2020-2021

Аналіз стану та руху основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках

Назва коефіцієнта	Формула	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1	2	3	4	5
Коефіцієнт придатності	$K^{п_{ОЗ}} = \frac{ОЗ_з}{ОЗ_п}$, де $ОЗ_н$ – первісна (переоцінена) вартість основних засобів, які надійшли за аналізований період; $ОЗ_в$ - первісна (переоцінена) вартість основних засобів, які вибули за аналізований період;	0,538	0,541	0,003
Коефіцієнт приросту	$K^{пр_{ОЗ}} = \frac{ОЗ_н - ОЗ_в}{ОЗ_{пп}}$, де $ОЗ_{пп}$ - первісна (переоцінена) вартість основних засобів на початок періоду.	0,156	0,230	0,074
Коефіцієнт оновлення	$K^o_{ОЗ} = \frac{ОЗ_н}{ОЗ_{кп}}$, де $ОЗ_{кп}$ – первісна (переоцінена) вартість основних засобів на кінець періоду.	0,143	0,224	0,081
Коефіцієнт зносу	$K^з_{ОЗ} = \frac{ОЗ_н}{ОЗ_п}$	0,132	0,126	-0,06
Коефіцієнт вибуття	$K^в_{ОЗ} = \frac{ОЗ_в}{ОЗ_{пп}}$	0,009	0,046	0,037

роках цей коефіцієнт на підприємстві знизився на 0,06, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує частку основних фондів, які вибули, в структурі загальної первісної (переоціненої) вартості таких необоротних активів на початок періоду. Даний показник у 2020-2021 роках збільшився на 0,037 внаслідок списання об'єктів через їх повний знос.

Динаміку показників стану та руху основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках зображено на рисунку 3.7.

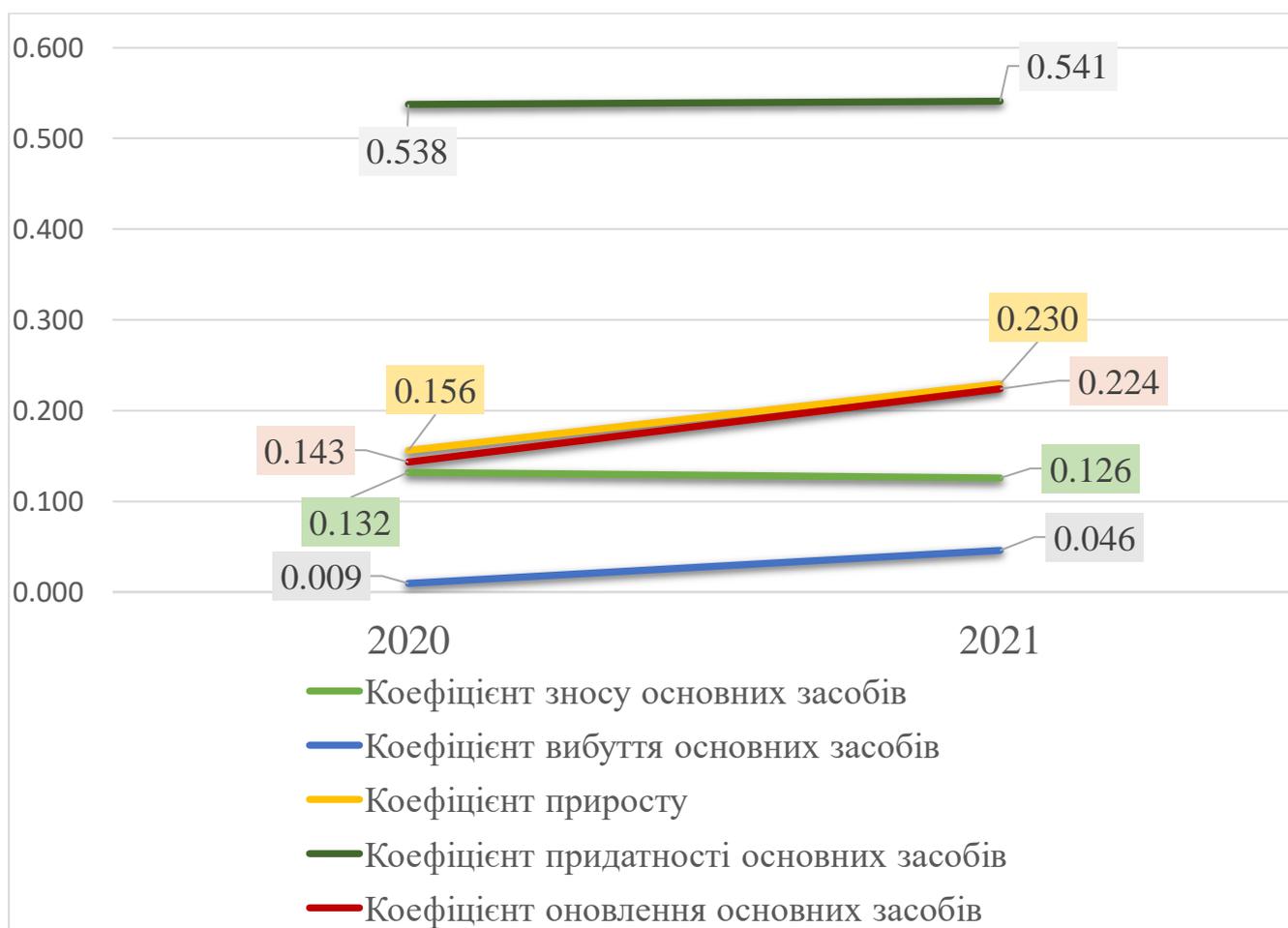

Рисунок 3.7 – Динаміка показників, які характеризують стан та рух основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках

Для аналізу ефективності використання основних засобів потрібно розрахувати такі показники як:

- фондвіддача.
- фондомісткість.

– операційна рентабельність основних засобів.

Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках наведений у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Показники ефективності використання основних фондів ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках

Назва показника	Формула	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1	2	3	4	5
Фондовіддача	$\Phi_v = Q/S_{\text{серед}}$ де Q – обсяг виробленої продукції; $S_{\text{серед}}$ – середня вартість основних засобів за аналізований період	2,92	4,83	1,91
Фондомісткість	$\Phi_m = S_{\text{серед}}/Q$	0,34	0,21	-0,13
Операційна рентабельність основних засобів	$P^{\circ}_{\text{ОЗ}} = \Pi_o/S_{\text{серед}}$ де Π_o - прибуток від операційної діяльності за досліджуваний період.	0,17	1,27	1,1

Фондовіддача – це показник, що характеризує обсяг виробленої продукції, який у періоді, що аналізується, припадає на одиницю вартості основних засобів в грошовому виразі (на одну гривню). За 2021 рік цей показник зріс більше, ніж в 1,5 рази за рахунок збільшення як обсягу виготовленої продукції, так і середньої вартості основних засобів. Це позитивна тенденція, що говорить про зростання ефективності управління основними фондами. Підприємство наростило свої виробничі потужності і відповідно збільшило обсяги продукції, яка була зібрана.

Фондомісткість - це обернений показник до фондовіддачі, що показує, яку величину основних засобів у грошовому вимірнику потрібно витратити, щоб

виготовити одиницю продукції. Тут, навпаки, позитивною тенденцією вважається зменшення показника. Значення фондомісткості ТОВ АФ «ЧБГ» за 2021 рік знизилось на 0,13.

Операційна рентабельність основних засобів показує прибутковість їх використання. За 2021 рік цей показник зріс на 1,1 за рахунок зростання операційного прибутку, що безперечно є позитивною тенденцією.

На рисунку 3.8 зображено динаміку показників ефективності використання основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ».

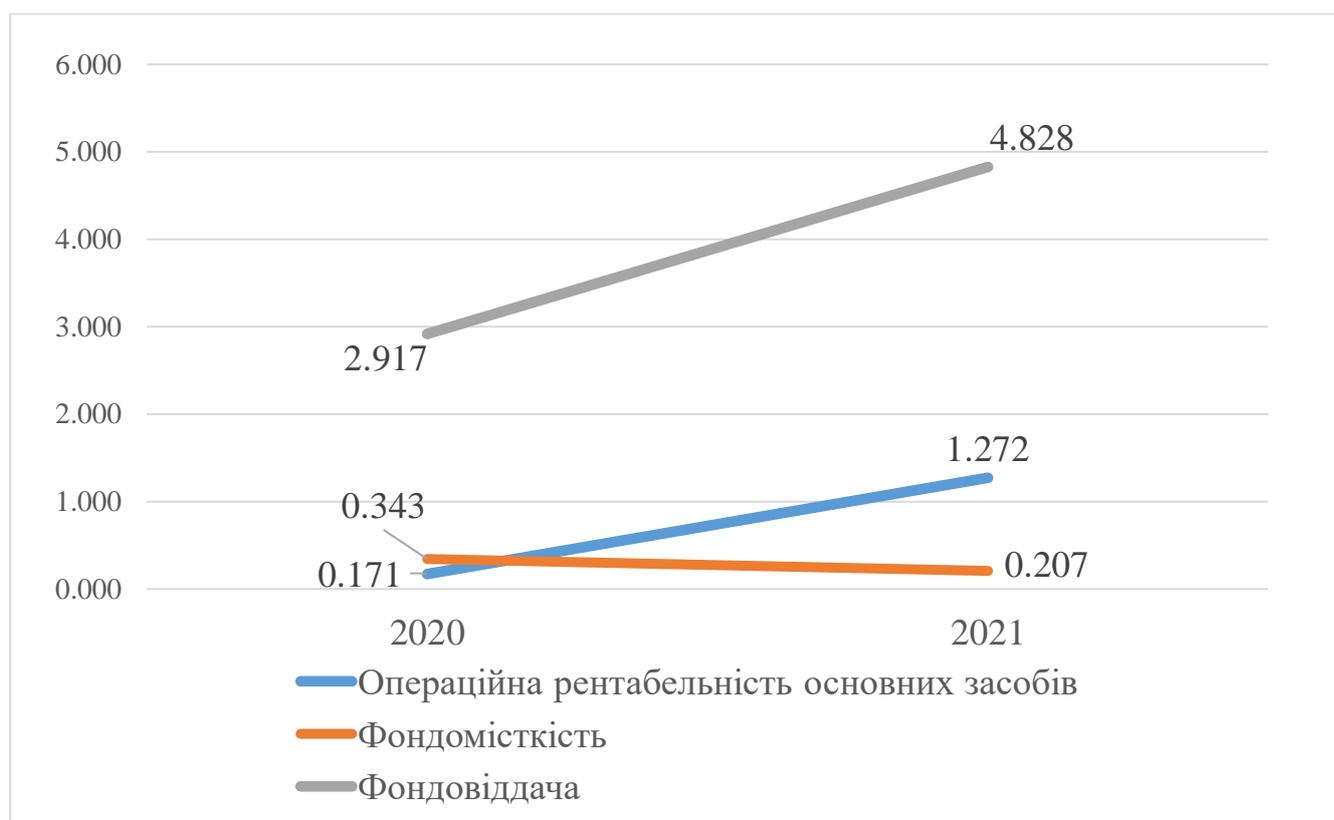

Рисунок 3.8 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів на підприємстві ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 роки

Таким чином, аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 роки показав позитивну динаміку всіх показників, що свідчить про раціональне управління ними. Проте, 2022 році ТОВ АФ «ЧБГ» через вторгнення росії уже зазнало втрат в економічному плані, що може мати негативний вплив на стан та ефективність використання основних засобів на підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами виконаної роботи можна зробити наступні висновки :

1. Об'єкт дослідження – ТОВ АФ «ЧБГ» за своєю організаційно-правовою формою є товариством з обмеженою відповідальністю, а за належністю до галузі економіки є сільськогосподарським підприємством. Організаційною структурою товариства є лінійною. Вона базується на розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі. Організаційна структура ТОВ АФ «ЧБГ» є ефективною і забезпечує швидке виконання розпоряджень, що приймаються.

2. Бухгалтерський облік на ТОВ АФ «ЧБГ» здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер. Для ведення бухгалтерського обліку ТОВ АФ «ЧБГ» застосовує програму «1С Підприємство», а саме версію «1С Підприємство 7.7». Відповідальність за рівень відповідності реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації й узагальнення інформації, передбачених цією комп'ютерною програмою, вимогам законодавства, покладається на головного бухгалтера підприємства.

3. У ТОВ АФ «ЧБГ» розроблена облікова політика, система обліку, звітності і контролю господарських операцій; визначено права працівників на підписання бухгалтерських документів, система рахунків і реєстрів аналітичного обліку. Згідно з обліковою політикою підприємство використовує вартісний критерій для віднесення матеріальних активів, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, до складу основних засобів - 1000 грн.

4. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 рр. свідчить про те, що в цілому вона було ефективною. Так, суттєво збільшилися власний капітал, чистий дохід від реалізації продукції, чистий прибуток, вартість основних засобів.

Перевищення обсягу кредиторської заборгованості над дебіторською свідчить про те, що підприємство заборгувало кредиторам більше коштів, ніж дебітори йому. При аналізі показників рентабельності суттєвим є збільшення

рентабельності продажу з 9,5% до 31,8% за 2020-2021 роки відповідно. Це свідчить про зростання ефективності діяльності підприємства.

Позитивним є зростання всіх показників рентабельності підприємства. Показники ліквідності свідчать покращення фінансового стану підприємства, всі вони зросли і відповідають нормативним значенням.

5. Основні засоби – це засоби праці у вигляді споруд, машин, обладнання, устаткування та інших матеріальних активів, вартість яких більша 20000 гривень і очікуваний термін використання понад один рік (або операційний цикл, якщо він більший за рік), які підприємство утримує для використання у своїй господарській діяльності і виконання соціальних функцій.

6. Одиницею обліку основних засобів на ТОВ АФ «ЧБГ» є об'єкт основних засобів.

7. Класифікація основних засобів здійснюється за наступними ознаками: за призначенням, належністю, відповідністю до зношення, цільовим призначенням, натурально-речовим складом. ТОВ АФ «ЧБГ» використовує в своїй діяльності лише власні основні засоби і утримує тільки діючі об'єкти. За видовою класифікацією на обліку підприємства є будівля, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар, а також інші основні засоби.

8. ТОВ АФ «ЧБГ» застосовує такі види вартісних оцінок основних засобів: первісну, залишкову, справедливу, ліквідаційну та вартість, що амортизується;

9. Надходження основних засобів на підприємство може відбуватися внаслідок: купівлі; будівництва господарським та підрядним способами; обміну на подібний або неподібний актив; внесення засновками до статного капіталу; безоплатного отримання тощо.

10. Для нарахування амортизації основних засобів застосовуються прямолінійний; зменшення залишкової вартості; кумулятивний; прискореного зменшення залишкової вартості; виробничий методи. ТОВ АФ «ЧБГ» використовує прямолінійний метод для всіх об'єктів основних засобів.

11. Для поліпшення стану основних засобів застосовують : технічний огляд; технічне обслуговування; ремонт; модернізацію, реконструкцію. ТОВ АФ «ЧБГ» у 2020-2021 роках здійснювався лише поточний ремонт основних засобів. За

проведення ремонту основних засобів відповідають працівники, які закріплені за відповідною технікою.

12. Вибуття основних засобів відбувається внаслідок продажу; ліквідації після закінчення строку їх корисного використання; безоплатної передачі; внеску до статутного капіталу інших підприємств (організацій); списання через виявлення нестачі тощо.

13. Для документального оформлення операцій з руху основних засобів підприємства на даний момент можуть або самостійно розробляти відповідні первинні документи, або використовувати форми документів відповідно до наказу № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». У ТОВ АФ «ЧБГ» документальне оформлення операцій з руху основних засобів здійснюється із застосуванням типових форм первинних документів, передбачених наказом № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Проте, варто відзначити, що частина реквізитів документів не заповнюється, що є порушенням вимог чинного законодавства.

14. Пооб'єктний облік основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» здійснюється з використанням інвентарних карток, які зберігаються в бухгалтерії підприємства. Для обліку основних засобів за матеріально-відповідальними особами застосовуються інвентарні списки.

15. Аудит основних засобів включає перевірку наявності та стану основних засобів; операцій із надходження вибуття, переоцінки, поліпшення, нарахування амортизації і проводиться в три етапи : підготовчий, основний та заключний. У ТОВ АФ «ЧБГ» аудиторська перевірка протягом 2020-2021 років не проводилась.

16. Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ» за 2020-2021 роки показав позитивну динаміку всіх показників, що свідчить про раціональне управління ними.

17. Аналізуючи організацію обліку основних засобів ТОВ АФ «ЧБГ», можна відзначити, що в цілому він відповідає вимогам чинного законодавства. З метою удосконалення обліку підприємству можна рекомендувати :

– внести зміни до облікової політики підприємства в розрізі вартісного критерію віднесення матеріальних активів до складу основних засобів з 1000

гривень до вартісної оцінки, яка передбачена вимогами податкового законодавства;

- запровадити на підприємстві розроблені у дипломній роботі форми первинних документів з обліку основних засобів (додаток Н);

- визначити доцільність проведення переоцінки основних засобів, оскільки їх вартість має відповідати справедливій вартості, що діє на ринку;

- розробити графік документообігу та вести облік основних засобів в інвентарних картках не тільки в електронну вигляді, а ще й в паперовому;

- провести аудит основних засобів для контролю за такими засобами праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України : Закон України №436-IV від 16.01.2003 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Дата звернення 24.04.2022 р.).
2. Цивільний кодекс України : Закон України №435-IV від 16.01.2003 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Дата звернення 17.04.2022 р.).
3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 року із змінами та доповненнями / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення 25.05.2022 р.).
4. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України №959-XII від 16.04.1991 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (Дата звернення 10.05.2022 р.).
5. Про власність : Закон України №697-XII від 07.02.1991 р. / Верховна Рада УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12#Text> (Дата звернення 18.04.2022 р.).
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Дата звернення 15.05.2022 р.).
7. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24червня 2004 р. № № 1877-IV / Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення: 15.05.2022).
8. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (Дата звернення 12.05.2022 р.).
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України №2275-VIII від 06.02.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (Дата звернення 21.05.2022 р.).
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон

України від 15 березня 2022 р. №2120-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

11. Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 р. № 2145-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

12. Міністерство економіки України. Київ, 2022 р. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 15.05.2022).

13. Наказ України «Про затвердження типових форм первинного обліку (Форми NN ОЗ-1, ОЗ-21, ОЗ-3, ОЗ-4, ОЗ-5, ОЗ-6, ОЗ-7, ОЗ-8, ОЗ-9, ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16)» // Міністерство статистики України. - 29.12.1995. - № 352. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text> (Дата звернення 12.04.2022 р.).

14. Наказ України «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів» // Міністерство фінансів України. – 30.09.2003. - №651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (Дата звернення 15.04.2022 р.).

15. Наказ України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» Міністерство фінансів України. – 28.03.2013 р. - № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (Дата звернення 02.05.2022 р.).

16. Наказ України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства» // Міністерство фінансів України. – від 27.06.2013. - № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (Дата звернення 23.04.2022 р.)

17. Основні засоби : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 01.01.2012 р. / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (Дата звернення 04.05.2022 р.).

18. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standartiauditu> (Дата звернення 30.05.2022 р.).

19. Об'єднані підприємства : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 від 07.07.1999 №163 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (Дата звернення 21.04.2022 р.).

20. Дохід : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 від 29.11.1999 №290 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (Дата звернення 23.04.2022 р.).

21. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 від 31.12.1999 №318 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Дата звернення 27.05.2022 р.).

22. Фінансові інвестиції: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 від 26.04.2000 №91 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (Дата звернення 30.04.2022 р.).

23. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 від 27.04.2000 №92 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (Дата звернення 28.05.2022 р.).

24. Оренда: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 від 28.07.2000 №181 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (Дата звернення 18.04.2022 р.).

25. Фінансові інструменти: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 від 30.11.2001 №559 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (Дата звернення 05.04.2022 р.).

26. Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 від 07.11.2003 №617 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення 23.05.2022 р.).

27. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013 № 73 / Міністерство фінансів

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> ((Дата звернення 13.05.2022 р.).

28. Порядок подання фінансової звітності, Постанова Кабміну «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» від 28.02.2000 № 419. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п#Text> (Дата звернення 16.05.2022 р.).

29. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання : Порядок від 13.09.2016 р. №818 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text> (Дата звернення 16.04.2022 р.).

30. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо державної підтримки сільгосптоваровиробників: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2022 року № 98 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

31. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. №378: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 року № 98 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

32. Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку від 29.12.2000 № 356 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (Дата звернення 14.04.2022 р.).

33. Методичні рекомендації № 433 – Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (Дата звернення 02.05.2022 р.).

34. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 № 1591. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (Дата звернення 23.04.2022 р.).

35. Положення про інвентаризації активів та зобов'язання, затверджене наказом Мінфіну від 02.09.2014 р. № 879. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (Дата звернення: 05.05.2022 р.)
36. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну України від 24.05.95 р. № 88. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (Дата звернення: 04.05.2022 р.)
37. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 №291. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (Дата звернення 18.05.2022 р.).
38. А. В. Кулик. Теорія економічного аналізу : Навч. посібник. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал». 2018. 452 с.
39. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.
40. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.
41. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
42. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк та ін. Харків, : «Гельветика», 2016. 392 с.
43. Бухгалтерський облік як наука : від основ до наукової картини світу : колективна монографія. / М.І. Бондар та ін.; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 320 с.
44. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навч. посібник / Є.М. Романів та ін. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2017. С. 772.
45. Грибовська Ю. М. Переоцінка основних засобів: бухгалтерський облік та відображення у фінансовій звітності / Ю. М. Грибовська / Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. – Полтава: 2018. – С. 88-97.

46. Економічний аналіз : Навч. посібник. / Н.А. Волкова та ін. Одеса : ППЦ «Белка». 2020. С. 240.
47. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. , Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
48. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с. — ISBN 978-966-364-885-9.
49. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. . 496 с.
50. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
51. Облік і аудит: навч. посібник / Н. П. Банера та ін.; за заг. ред. О. І. Скаско. Львів : Растр-7, 2017. 504 с.
52. Облік, аналіз, аудит, звітність та оподаткування в умовах глобалізації економіки: монографія / за ред. І.Я.Даньківа. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 300 с.
53. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. / В. Я. Плаксієнко та ін. — Київ : ЦУЛ, 2019. 509 с.
54. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк та ін.; за ред. В. М. Микитюка. Житомир: Рута, 2018. 440 с
55. С. А. Бурлан, Н. О. Руденко. Організація і методика аудиту : навч. посіб. /— Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 184 с
56. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік : Навч. посібник. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2013. 688 с.
57. Синиця Т.В., Осьмірко І.В. Бухгалтерський облік : теоретичні основи, організація та оптимізація облікових процесів : Навч. посібник. Харків : Поліграфія «Власке», 2016. – 276 с.
58. Скоробагатова Н.Є. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 248 с.

59. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в умовах глобалізації : моногр. / М.В. Задорожний та ін. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 296 с.
60. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / О. І. Васюта-Беркут, Г. Ф. Шепітко, Н. О. Ромашевська; За заг. ред. В. Б. Захожая. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2003. — 176 с.: іл. — Бібліогр.: с. 170.
61. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.
62. Фінансовий менеджмент : підручник / А. М. Поддєрьогін та ін.; — 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
63. Фінансовий менеджмент : підручник / М. І. Крупка та ін.; за ред. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
64. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюнник, П. М. Рубанов. – Суми : СДУ, 2018. 395 с.
65. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка та ін. – 4-те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 478 с.
66. Бабич Д.В., Проскуріна Т.В., Маковій Д.Д. Удосконалення організаційної структури управління як важливий механізм управління сучасним підприємством. *Інфраструктура ринку*. 2018. №24. С. 91-95.
67. Бабич Л.М., Карлова І.О., Наконечна С.А. Внутрішній аудит основних засобів підприємства в сучасних економічних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2020. №49. С. 168-177.
68. Белозерцев В.С., П'ятіна А.Г. Методологічні аспекти оцінки основних засобів за міжнародними стандартами. *Глобальні та національні проблеми оцінки*. 2017. №20. С. 240-244.
69. Бондаренко Н.М., Дорофійенко А.В. Аудит основних засобів на промисловому підприємстві. *Вісник ХНУ*. 2019. №1. С. 46-52.
70. Покинйчереда В.В.. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства. *Інвестиції : практика та досвід. Економічна наука*. 2018. №17. С. 5-11.

71. Горбань С.Ю. Оцінка основних засобів за справедливою вартістю: вимога сьогодення. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С.820-824.
72. Гуцаленко Л.В., Гловюк А.С., Ковальчук І.В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. №8. С. 741-747.
73. Діяльність суб'єктів господарювання 2020. Державна служба статистики в Україні. 2021. с. 151.
74. Довжик О.О., Гапонюк А.І. Особливості обліку основних засобів у сучасних умовах господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2018. №25. С. 809-807.
75. Дорошенко М.П., Вороніна В.Л. Організаційна структура управління: сутність та класифікація. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. №5. С. 52-56.
76. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. *Економіка і суспільство*. 2018. №14. С. 894-904.
77. За 2021 рік Україна збільшила зовнішньоторговельний обіг с/г продукції та продовольчих товарів. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2022. URL : (дата звернення : 24.04.2022)
78. Задніпровський О.Г., Мартинів І.К. Оцінка основних засобів в бухгалтерському обліку: засади поліваріантності. *Інтелект XXI*. 2019. №3. С. 56-60.
79. Зінченко О.В., Кептя В.В. Методичний аспект обліку основних засобів та їх роль за сучасних умов господарювання. *Східна Європа : Економіка, бізнес та управління*. 2018. №6 (17). С. 654-673.
80. Карпова В. Зміна критерію основних засобів : що робити? 2020. URL : <https://ibuhgalter.net/articles/542> (дата звернення : 18.05.2022)
81. Кафка С.М. Зміст і призначення амортизації основних засобів. *Економічний аналіз*. 2017. №1. С. 270-279.
82. Кафка С.М. Відображення вибуття основних засобів в бухгалтерському обліку / С. М. Кафка // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. - 2017. - № 3(1). - С. 66-73.

83. Ковтуненко Ю.В., Олексійчук А.Г. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №18. С. 234-238.
84. Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 1282-1289.
85. Коритний В.О. Шляхи вдосконалення документального забезпечення обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси*. 2018. №1(79). С. 53-58.
86. Кудінова М.М., Рибалка А.С., Чубач О.Р. Підвищення ефективності управління підприємством шляхом удосконалення організаційної структури. *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2018. №3 (14). С. 199-205.
87. Кудлаєва Н.В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення. *Проблеми системного підходу в економіці : Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2019. №1(69). С.107-114.
88. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції : практика та досвід*. 2020. №21-22. С. 106-111.
89. Левадський І. Основні засоби 2022. Київ, 2022. URL : <https://www.budgetnyk.com.ua/article/173-osnovn-zasobi-2022>
90. Макаренко А.П., Курсон О.О. Удосконалення аудиту основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. №12.
91. Макаренко А.П., Шама М.В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Агросвіт*. 2020. №2. С. 30-37.
92. Наливайко Тарас. Еволюційна детермінація організаційних структур управління. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 4. С. 64-74.
93. Онищенко В. Класифікація основних засобів. Чернігів, 2021. URL : <https://www.golovbukh.ua/article/7676-klasifikatsya-osnovnih-zasobv> (дата звернення : 15.04.2022)
94. Онищенко В. Оцінка основних засобів підприємства. Чернігів, 2021. URL : <https://www.golovbukh.ua/article/7102-otsnka-osnovnih-fondv> (дата звернення : 08.05.2022)

95. Основні засоби: визнання та класифікація. *Бухгалтерський сервіс «Інтерактивна бухгалтерія»*. URL : <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596> (дата звернення : 21.04.2022)

96. Подмешальська Ю.В., Троян О.В., Біла Л. В. Теоретико-практичні аспекти проведення аудиту основних засобів. *Інвестиції : практика та досвід*. 2019. №2. С.64-70.